

Eeva Tumelius

YHDYSKUNTAPALVELUTYÖN KEHITTÄMINEN

YHDYSKUNTAPALVELUTYÖN KEHITTÄMINEN

Eeva Tumelius
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja
kehittäminen (Ylempi AMK)
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtamisen koulutusohjelma (ylempi AMK)

Tekijä(t): Eeva Tumelius

Opinnäytetyön nimi: Yhdyskuntapalvelutyön kehittäminen

Työn ohjaaja(t): Helena Siira & Pirkko Sandelin

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2013

Sivumäärä: 62 + 5 liitesivua

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalvelu on rikoslakiin sisältyvä yleinen rangaistus, johon tietyin edellytyksin voidaan tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta vähintään 20 tunniksi ja enintään 200 tunniksi yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalveluun voidaan tuomita tilanteessa, jossa vankeusrangaistus olisi maksimissaan 8 kuukautta. Tällöin vaihtoehtona voi olla 200 tunniksi yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan palkattomana ja valvonnan alaisena.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa ehdotuksia yhdyskuntaseuraamustoimiston ja yhdyskuntapalvelupaikkojen keskinäisen yhteistyön kehittämiseksi. Opinnäytetyössäni tarkastelen yhdyskuntapalvelua ja palvelupaikkatyötä osana Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ja toteutin tutkimuksen, jonka tavoitteena oli tuottaa tietoa kehittämistyötä varten. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata yhteistyön nykytilannetta ja kehittämistarpeita. Tutkimukseen osallistuivat Rikosseuraamuslaitoksen Oulun ja Kokkolan alueen yhdyskuntaseuraamustoimiston palvelupaikkojen yhdyshenkilöt. Tutkimuksessani hain vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millaisia kokemuksia yhdyshenkilöillä on palvelupaikan järjestäjinä ja yhdyshenkilöinä toimimisesta palvelupaikoilla? Millaisia kehittämisehdotuksia palvelupaikkojen yhdyshenkilöillä on rikosseuraamusviraston ja yhdyshenkilöiden yhteistyön kehittämiseksi?

Tutkimustulosten mukaan yhdyskuntapalvelupaikat pitivät yhdyskuntapalvelupaikkana toimimista myönteisenä eikä yhdyskuntapalveluehtojen toteuttaminen tuo ongelmia. Osa yhdyskuntapalvelupaikkojen henkilöstöstä piti yhdyskuntapalvelua liian lievänä tuomiona. Yhteistyöhön Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ollaan pääosin tyytyväisiä. Sen sijaan kehittämistarvetta on yhdyskuntapalveluprosessin toteuttamisessa, että riittävä yhteistyö olisi mahdollista. Kehittämisehdotuksena palvelupaikka käyntejä toivottiin enemmän, sekä vastuutyöntekijän käyntejä palvelupaikoilla.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston ja yhdyskuntapalvelupaikkojen keskinäisen yhteistyön kehittämiseksi esitän, että yhdyskuntapalvelun toteuttamisprosessi otetaan tarkastelun kohteeksi niin, että yhdyskuntaseuraamustoimisto ja yhdyskuntapalvelupaikkojen yhteistyötä yhdyskuntapalveluprosessin aikana voidaan lisätä. Lisäksi esitän, että yhdyskuntaseuraamustoimiston ja yhdyskuntapalvelupaikkojen henkilöstö pohtisivat määräajoin yhdyskuntapalvelun ideoita: sen taustalla olevia arvoja ja ihmiskäsityksiä sekä yhdyskuntapalvelun tavoitteita. Tällöin hyödynnettäisiin myös ns. kokemusasiantuntijoita, jolloin yhdyskuntapalvelu tulee tarkastelluksi monesta näkökulmasta.

Asiasanat: Rikosseuraamuslaitos, yhdyskuntapalvelu, palvelupaikkatyö, asiakastyö

Author: Eeva Tumelius

Title of thesis: Community service as part of rehabilitation to society

Supervisors: Helena Siira & Pirkko Sandelin

Term and year when the thesis was submitted: Spring semester 2013

Number of pages: 62, appendices 5

Community sanction work is included in the Criminal Code of Finland and is one of the most common punishments assessed. Under certain conditions a person can be sentenced to community sanction work for a minimum of 20 hours or up to 8 months (200 hours) maximum. Community sanction work is performed without pay and under supervision.

The purpose of my thesis is to develop operations of community sanction offices and co-operation between the contact personnel and community sanction offices. The material of the thesis consists of questionnaires which were analysed with a material-focused content analysis. Questionnaires were conducted in January 2013. People who took part in the investigation were the contact personnel of Oulu's and Kokkola's community sanction offices. The purpose of the research was to investigate the current situation of the co-operation and possible development of it. The following questions were presented: What kind of experiences do contact personnel have as service providers for work? What kind of improvement suggestions do contact personnel wish to make about the co-operation with the Criminal Sanctions Agency?

The development task of my thesis has been produced by qualitative methods of investigation. Theoretical framework consists of community sanction work, service provider for work and the Criminal Sanctions Agency.

All the contact persons experienced the co-operation with the Criminal Sanctions Agency positively and did not see the service agreements brew any trouble. Some of the staff of the community sanction offices viewed community sanction work as too mild form of punishment. Overall they are satisfied with the co-operation, but more visits by the supervisor officers and sentenced people are hoped for.

Thus I present that the co-operation should be revised so that there could be more successful co-operation during the community sanction work process. In addition I recommend the both sides to consider the values community sanction work is based on: conception of humanity, moral values and the overall goals of community sanction work.

Key words: the Criminal Sanctions Agency, community sanction work, service provider for work, customer work.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 YHDYSKUNTAPALVELU OSANA RIKOSSEURAAMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA	8
2.1 Kriminaalipolitiikka osana yhteiskunnallista päätöksentekoa	8
2.1.1 Rikosseuraamuslaitos	8
2.1.2 Kriminaalihuoltotyö	11
2.1.3 Yhdyskuntaseuraamustyö	11
2.2 Kehittämistyötä ohjaavat käsitteet.....	12
2.2.1 Yhdyskuntaseuraamustyön tavoitteet.....	12
2.2.2 Asiakastyö yhdyskuntaseuraamustyössä	14
2.2.3 Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena	15
2.2.4 Palvelupaikkojen asema yhdyskuntapalvelussa.....	16
2.3 Aikaisemmat tutkimukset	18
3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu	23
4.2 Aineiston analyysi	24
4.3 Tutkimuksen luotettavuus	26
5 TUTKIMUSTULOKSET	28
5.1 Yhdyskuntapalvelun järjestäjien kokemuksia palvelupaikan järjestämisestä ja yhdyshenkilöinä toimimisesta palvelupaikoilla.....	28
5.1.1 Palvelupaikkojen jakauntuminen eri sektoreille	29
5.1.2 Yhteistyön kesto Rikosseuraamuslaitoksen kanssa	30
5.1.3 Motivoivat tekijät palvelupaikkatoiminnassa	31
5.1.4 Yhteistyön vahvuus palvelupaikkatoiminnassa	33
5.1.5 Heikkoudet palvelupaikkatoiminnassa	34
5.1.6 Hyvä yhteistyö palvelupaikkatoiminnassa	38
5.1.7 Työyhteisön suhtautuminen palvelun suorittajaan	39
5.1.8 Yhdyskuntapalvelun merkitys palvelua suorittavalle	41
5.1.9 Tutkimukseen osallistuneiden ehdotuksia yhdyshenkilöiden ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön kehittämiseksi	43
5.1.10 Palautteet Rikosseuraamuslaitokselle.....	45

6 KEHITTÄMISTYÖN TULOSTEN ARVIOINTI.....	47
6.1. Yhdyskuntapalvelun toimivuus.....	47
6.2. Yhdyshenkilöiden kokemukset asiakkaasta palvelupaikoilla	48
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	50
8 POHDINTA.....	53
9 KEHITTÄMISHAASTEET	54
LÄHTEET	55
LIITTEET.....	60

1 JOHDANTO

Kriminaalihuoltotyöllä on Suomessa pitkät perinteet, vaikkakin sanan kriminaalihuoltotyö sisältö on ajassa vaihdellut. Aina sillä on tarkoitettu ainakin rikokseen syyllistyneiden tukemista ja auttamista. Suomen kriminaalipolitiikka pyrkii hyvinvointipolitiikan keinoin vaikuttamaan yhteiskunnan turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantamiseen. Kriminaalipolitiikan yleinen tavoite on turvalliseksi koettu yhteiskunta, jossa rikollisuus, sekä rikollisuudesta ja sen kontrollista aiheutuneet haitat on minimoitu. (Rautniemi 2012, 25-27).

Rikosseuraamusala kuuluu oikeusministeriön alaisuuteen. Rikosseuraamusalan toimintaan kuuluvat sekä vankeusrangaistusten täytäntöönpano suljetuissa laitoksissa että niiden ulkopuolella tapahtuvat seuraamukset ja toimenpiteet. Rikosseuraamusalan tavoitteena on laillista seuraamusten täytäntöönpanojärjestelmää ylläpitämällä huolehtia yhteiskunnan turvallisuudesta. Tavoitteena on lisäksi myötävaikuttaa uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. Yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanojen johtaminen, ohjaus ja hallinto kuuluvat Rikosseuraamusvirastolle. (Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 1.)

Laki yhdyskuntapalvelusta (1996,3§) määrittelee, että yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on palkatonta työtä. Palvelupaikan tai tuomiotaan suorittavan tarpeet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Palvelupaikat ovat tärkeitä yhdyskuntapalvelurangaistuksen toimivuuden näkökulmasta. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää yhdyskuntapalvelupaikka toimintaa ja yhteistyötä palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden kanssa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa kehittämis ehdotuksia palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden ja yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyön väliseen yhteistyöhön yhdyskuntaseuraamistoimistoissa.

Järvisen (2007,3,73-74) tutkimuksen mukaan asiakkaan ja työntekijän merkittäviksi asioiksi yhteistyössä nousevat sinällään yhteistyösuhde sekä sen elementit, luottamus, vastavuoroisuus, pysyvyys ja liittoutuminen. Asiakkaan saama tuki työntekijältä kokonaisvaltaiseen elämänmuutokseen sekä yksittäisiin käytännön asioihin koettiin asiakkaai-

den mielestä hyvin tärkeäksi. Yhteistyön ja muutoksen raamit luodaan rangaistuksen avulla, mutta myös rangaistuksen pysädyttävät, velvoittavat ja mahdollistavat elementit koetaan tärkeiksi. Jolloin yhdyskuntapalvelu mahdollistaa tuomitun vapaudessa olon ja se koostuu työtoiminnasta, joka on usealle asiakkaalle ainutkertainen mahdollisuus päästä tekemään työtä. Onnistumisen kokemukset yhdyskuntapalvelun työtehtäviä suorittaessa voivat toimia motivaattoreina rikoksettomaan elämään pyrkiessä.

Rikosseuraamuslaitoksen sisällä tapahtuneet organisaatiomuutokset ovat vaikuttaneet siihen, että katsoin kehittämistyössäni kuvata yhdyshenkilöiden näkemyksiä, kokemuksia sekä kehittämissideoita yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyöhön, Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa. Yhdyshenkilöiden luottamus muotoutuu sen mukaan, minkälainen suhde on yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijään ja miten hyvin yhdyskuntapalvelun suorittajan osallisuus toteutuu yhdyskuntapalvelussa.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jonka tarkoitus on olla käyttökelpoinen työelämän kannalta ja jolla on myös laajempaa merkitystä. Opinnäytetyöni kehittämistehtävän tavoitteena on kehittää yhdyskuntapalvelupaikka toimintaa ja yhteistyötä palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden kanssa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa kehittämissuhteita palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden ja yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyön väliseen yhteistyöhön yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Opinnäytetyöni kehittämisen idea lähti liikkeelle työnantajani Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston ehdotuksesta syksyllä 2012. Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden toimiminen palvelupaikan edustajina yhdyskuntapalvelun järjestämiseksi nyt ja tulevaisuudessa on ajankohtainen aihe. Yhdyskuntaseuraamustyö ja yhdyskuntapalvelu merkitsevät palvelupaikkojen tarpeen kasvua, koska vapaudessa suoritettavien rangaistusten osuus kasvaa nopeasti.

Tutkimukseen osallistuivat Kokkolan ja Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston alueella olevat yhdyskuntapalvelupaikan yhdyshenkilöt. Opinnäytetyössäni käsittelen seuraavia alueita; Yhdyskuntapalvelu osana rikosseuraamusten täytäntöönpanosta teoreettisiin

lähtökohtiin, jotka ovat Rikosseuraamuslaitos, yhdyskuntapalvelu, yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyö sekä asiakastyö.

Palvelupaikkojen yhdys henkilöiden vastauksien perusteella arvioidaan palvelupaikka-toimintaa käytännön työssä sekä kehittämisideoita mitä tulisi huomioida yhteistyötä ke-hittäessä, jotta se vastaisi ajan tuomiin haasteisiin.

2 YHDYSKUNTAPALVELU OSANA RIKOSSEURAAMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

2.1 Kriminaalipolitiikka osana yhteiskunnallista päätöksentekoa

Kriminaalipolitiikka on yhteiskunnallista päätöksentekoa ja toimintaa, jonka tavoitteena on rikosten ehkäiseminen, ennustettavan ja oikeudenmukaisen rikosoikeusjärjestelmän ylläpito, luotettavan rikosseuraamusjärjestelmän toiminnan varmistaminen sekä rikosvahinkojen ja rikollisuuskontrollin aikaansaamien kustannusten minimoiminen ja oikeudenmukainen jakaminen. (Rikosoikeus, hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka 2008, 44-30). Kriminaalipolitiikka on yhteiskunnan toiminnan aluetta, jolla pyritään vaikuttamaan rikollisuuteen ja sen tuottamiin haittoihin. (Laine 2007, 191).

Asiakastyössä, joissa yhdyskuntapalvelun suorittaminen on keskeisenä tavoitteena on erilaisten taitojen parantamiseen keskittyminen ja konkreettisen tekemisen kautta tapahtuva työskentely palvelevat tavoitteiden toteutumista parhaiten. Taidot voivat liittyä muun muassa arjenhallintaan, vuorovaikutukseen ja ongelmanratkaisuun. Asiakkaan ajattelu, toiminta ja arvot on asetettava työskentelyn kohteeksi ja painotettava asiakkaan omaa vastuutaan. (Järvelä ym. 2002, 59–60).

2.1.1 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos toteuttaa oikeusministeriön linjausten mukaista kriminaalipolitiikkaa sekä toimii oikeusministeriön ohjauksessa. Rikosseuraamuslaitos vastaa vapausrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta, ohjauksesta ja hallinnasta. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on hoitaa rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa. Tätä tehtävää hoitaessaan rikosseuraamustyöntekijät ja muut virkamiehet huolehtivat rangaistusten lainmukaisesta ja turvallisesta täytäntöönpanosta.

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta määrittelee toiminnan tavoitteeksi yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanon niin, että sillä edistetään tuomittujen elämäntapaa ja heidän sijoittumistaan yhteiskuntaan sekä lisätään heidän valmiuksiaan rikoksettomaan elämäntapaan. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 953/2009, 2§).

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymisen katkaiseminen. Yhdyskuntaseuraamustyön tavoitteena on ihmisten osallisuuden, sosiaalisen identiteetin, elämänhallinnan ja täyspainoisen yhteiskunnan jäsenyyden palauttaminen ja ylläpitäminen. Keskeisenä tavoitteena on edistää asiakkaan yhteiskuntaan kiinnittymistä, missä se on uhattuna. Toiminnalla vaikutetaan akuutteihin tilanteisiin ja luodaan mahdollisuus omaehtoiseen elämään ja osallisuuteen yhteiskunnassa. (Rikosseuraamuslaitos 2010, hakupäivä 11.2.2013.)

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöön pantavat rangaistukset jaetaan vapaudessa suoritettaviin yhdyskuntaseuraamuksiin (nuorisorangaistus, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta, valvontarangaistus (pandarangaistus) sekä sakon muutonrangaistusten täytäntöönpano. Edellä mainituista yhdyskuntaseuraamuksien toimeenpanosta vastaavat Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistot. (Rikosseuraamusalan vuosikirja 2009, 7.) Kuviossa 1. kuvataan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota.

KUVIO 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitoksen strategisena tavoitteena on yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymisen ehkäisy. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on joustavilla ja turvallisilla rakenteilla ja seuraamusprosesseilla mahdollistaa ja tukea avoimempaa ja vaikuttavampaa täytäntöönpanoa. Organisaation pyrkimyksenä ja työn tavoitteena on polku rikoksettomaan elämään aktiivisella verkostoyhteistyöllä. Rangaistusten täytäntöönpanon sisältö ja yhteistyö muiden viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden sekä tuomitun lähiverkoston kanssa lisäävät tuomitun valmiuksia kiinnittyä yhteiskuntaan. (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011, hakupäivä 11.2.2013).

2.1.2 Kriminaalihuoltotyö

Yhdyskuntapalvelu oli uudistus, joka muutti Suomessa perinteistä kriminaalihuoltotyötä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanotyöksi 1990-luvulla. Kriminaalihuoltotyö on ollut vuonna 1975 julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi muuttuneen Kriminaalihuoltotyön (KHY) vastuulla. KHY:llä oli julkisoikeudellisena yhdistyksenä erityisasema, joka perustui lakiin kriminaalihuoltotyön valtiovastuusta ja asetukseen Kriminaalihuoltotyöstä (Rautniemi, 2012, 23.) Suomessa yhdyskuntapalvelu otettiin käyttöön vuonna 1991 alueellisena ja myöhemmin vuonna 1994 valtakunnallisena kokeiluna ja 1997 normaali-rangaistuksena. Yhdyskuntapalvelu oli osa laajaa, 1970-luvulla alkanutta kriminaalipoliittista kehitystä. (Rautniemi 2012, 19).

Rikosseuraamusala 2010 -hanke yhdisti Kriminaalihuoltolaitoksen, Vankeinhoitolaitoksen ja Rikosseuraamusviraston Rikosseuraamuslaitokseksi. Yhdyskuntapalvelun lainsäädäntö on uudistunut ensin kokeilun laajentuessa alueellisesta valtakunnalliseksi, siten kokeilusta yleiseksi rangaistukseksi. Viimeisin muutos tapahtui 2011 alusta, jolloin muun kuin palkattoman työn osuus kasvoi kymmenestä kolmeenkymmeneen tuntiin. Organisaatiomuutos loi uusia mahdollisuuksia tehdä vaikuttavampaa ja tehokkaampaa rangaistusten täytäntöönpanoa. (Rautniemi 2012, 15.)

Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano siten, että lisätään tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämään. Vapaudessa suoritettavat yhdyskuntaseuraamukset ovat merkittävä osa rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää. (Lappi-Seppälä 2006, 116).

2.1.3 Yhdyskuntaseuraamustyö

Yhdyskuntaseuraamustyöllä tarkoitetaan vankilan ulkopuolella, normaalin arkielämän piirissä tapahtuvaa rangaistusten täytäntöönpanoa, joihin sisältyy valvontaa sekä rikoksetekijöiden tukemista kohti arjen hallintaa ja rikoksetonta elämää. Yhdyskuntaseuraamukset ovat ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, nuorisorangaistus, ehdonlai-

sesti vapautuneiden valvonta ja yhdyskuntapalvelu. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 3-9.)

Laki yhdyskuntapalvelusta (1996, 3§) määrittelee suomalaisen yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen raamit. Yhdyskuntapalvelu on yleinen rikoslain mukainen rangaistus, johon tietyin edellytyksin voidaan tuomita enintään 8 kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Vankeusrangaistuksen pituudesta riippuen yhdyskuntapalvelun pituudeksi tulee 20–200 tuntia. Myös yli vuoden pituisen ehdollisen vankeusrangaistuksen lisärangaistuksena voidaan määrätä 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Tällöin sen pituus on enintään 90 tuntia. (Laki yhdyskuntapalvelusta 1996, 3§).

2.2 Kehittämistyötä ohjaavat käsitteet

2.2.1 Yhdyskuntaseuraamustyön tavoitteet

Yhdyskuntaseuraamustoimiston tehtävänä on yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja uusintarikollisuuden vähentäminen, sekä rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymisen katkaiseminen. Työn keskiöön nostetaan rikoksen käsitteleminen, ei niinkään yksittäisiä tekoja, vaan arvot, ajattelumallit ja valinnat. Yhdyskuntaseuraamustoimiston ensisijaisena tehtävänä on huolehtia että rangaistukset jotka tuomioistuimella on määrännyt, pannaan maassamme täytäntöön lainmukaisesti ja turvallisesti. Erityisenä tavoitteena laitoksella on parantaa yhteiskunnan turvallisuutta vähentämällä tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011, hakupäivä 11.2.2013.)

Suosituksen mukaan yhdyskuntaseuraamuksilla tarkoitetaan:

sellaisia seuraamuksia ja toimenpiteitä, jotka eivät sulje tuomittua yhteiskunnan ulkopuolelle, mutta rajoittavat jossain määrin hänen vapauttaan ehdoin ja / tai velvoitein ja joiden toimeenpano annetaan voimassa olevissa säännöksissä tarkoitettujen elinten tehtäväksi. Käsitteellä tarkoitetaan tuomioistuimen tai tuomarin määräämiä seuraamuksia ja toimenpiteitä, jotka on toteutettu ennen seuraamuksesta tehtyä päätöstä tai tällaisen päätöksen sijaan, sekä toimenpiteitä, jotka merkitsevät vankeusrangaistuksen suorittamista muualla kuin rangaistuslaitoksessa. (Rautniemi 2012,28).

Yhdyskuntaseuraamustyö on vapaudessa tapahtuvaa rangaistusten täytäntöönpanoa, jonka keskeisenä tavoitteena on uusintarikollisuuden vähentäminen. Tavoitteeseen pääsemiseen tarvitaan useiden eri viranomaisten yhteistyötä. Yhdyskuntaseuraamuksen suorittamista koskevat määräykset kirjataan toimeenpanosuunnitelmaan. Yhdyskuntaseuraamustoimisto valvoo määräysten noudattamista sekä tukee ja motivoi tuomittua rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011, hakupäivä 11.2.2013).

Yhdyskuntaseuraamukseen tuomitulle tehdään rangaistusajalle työskentelysuunnitelma, johon kirjataan rangaistusajan tavoitteet sekä yhteydenpidon tapa ja tiheys sekä muut työskentelytavat. Yhdyskuntaseuraamustyössä vaikutetaan asiakkaiden rikollisuutta ylläpitäviin arvoihin ja asenteisiin. Työssä arvioidaan rikosten uusimista vähentäviä ja lisääviä tekijöitä. Rautniemen tutkimuksessa (2012, 28-29) yhdyskuntaseuraamuksessa tuomittuun kohdistuu rajoitteita ja velvotteita. Yhdyskuntapalvelussa niitä ovat palkaton työ, tarkka aikataulutus, monenlaiset tiedottamisvelvoitteet sairastumistapauksissa.

Päihteiden ongelmakäyttö johtaa usein uusiin rikoksiin, minkä takia arvioidaan asiakkaiden päihdepalvelujen tarvetta, motivoidaan tarvittavaan hoitoon, ja toimitaan yhteistyössä päihdepalveluita tuottavien tahojen kanssa. Yksi keskeinen tavoite on auttaa ja ohjata tuomittua hakeutumaan kunnallisten kuntoutuspalveluiden piiriin. Tavoitteena on, että tuomion päättyessä tuomittu jatkaisi tarpeidensa mukaan kunnallisten palveluiden, esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaana. (Rikosseuraamuslaitos 2012, hakupäivä 11.2.2013).

Valokiven (2002, 180; Saarijärven 2005, 83) mukaan yhdyskuntaseuraamustyö on kokonaisvaltaista toimintaa, joka pyrkii hahmottamaan asiakkaan koko elämäntilanteen työskentelyn lähtökohdaksi. Palveluohjauksen avulla asiakas voi tunnistaa omat mahdollisuutensa muutokseen ja työntekijän auttamana asiakas voi päätyä tavoittelemaan muutosta. Yhdyskuntaseuraamustyö on asiakaslähtöistä, ja asiakkaan yksilöllinen huomioiminen on työn lähtökohta. Yksilöllisen huomioimisen ansiosta asiakkaalle voidaan järjestää paras mahdollinen seuraamuksen täytäntöönpanon toteutus.

Saarijärvi (2005, 83) toteaa yhdyskuntapalvelun merkitsevän suorittamisen lisäksi myös asiakkaan kuntoutumista esimerkiksi päihdeongelmasta irtaantuminen nähdään tavoittelemisen arvoisena asiana. Lisäksi voimavaraorientoitunut palveluohjaus kulkee asiakkaan rinnalla, kuitenkin tekemättä asioita asiakkaan puolesta. Siinä huomioidaan asiakkaan tavoitteet, voimavarat ja toimintaky tarjoamalla eri vaihtoehtoja niiden toteuttamiseen.

2.2.2 Asiakastyö yhdyskuntaseuraamustyössä

Ammatillisuuteen katsotaan kuuluvan esimerkiksi työn jatkuva arviointi ja kehittäminen ja yhteistyökyky. Seuraamusjärjestelmän ja yhteiskunnan tukijärjestelmien yhteensovittamisen päätavoitteena on uusintarikollisuuden sekä rikollisuudesta aiheutuvan syrjäytymiskehityksen ehkäiseminen ja vähentäminen. (Lappi-Seppälä 2006, 116).

Rikosseuraamusalalla keskeisinä arvoina ovat oikeudenmukaisuus ja ihmisarvon kunnioittaminen. Työtä ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa. Näihin arvoihin sitoutuminen merkitsee yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden perusoikeuksien turvaamista, tuomittujen kohtelemista keskenään tasavertaisesti ja inhimillisesti. Lähtökohtana on että rangaistuksilla pyritään rankaisemisen lisäksi vaikuttamaan rikollisenkäyttäytymisen taustalla oleviin tekijöihin. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 18-19.)

Yksilöllisiin ja sosiaalisiin tekijöihin vaikuttamisen tavoitteena on rikoksettomaan elämäntapaan kiinnittyminen. Työssä tulee käyttää niin tukea kuin kontrollia ja periaatteena on, että työntekijät toimivat vuorovaikutuksessa keskenään, muiden viranomaisien, tuomittujen sekä vapaaehtoisjärjestöjen, seurakuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. (Kriminaalihuoltolaitos & Vankeinhoitolaitos Vuosikertomus 2005, 19).

Palvelupaikkojen toimintakyvyn ja toiminnan välillä on erilaisia vuoro-vaikutussuhteita ja -mekanismeja. Palvelupaikkojen toiminnasta saatava palaute on tärkeää motivaation ja tavoitteiden asettamisen kannalta. Yhdyskuntapalvelulla on myös eri organisaatioiden yhdyshenkilöille erilaisia merkityksiä, jotka vaikuttavat tavoitteiden asetteluun. Sosiaalinen tuki, kuten esimerkiksi yhdyshenkilöiden kontaktit, verkostot ja apu voivat edesauttaa asiakkaan yhdyskuntapalvelusta suoriutumista.

Koko täytäntöönpanon ajan asiakkuusprosessin keskeisenä ajatuksena tulisi olla asiakkaan muutosprosessin tukeminen rikoksettomaan elämäntapaan. Yhdyskuntapalvelun ja verkostotyön tavoitteena on, että palvelujen tuottaminen tapahtuu yksilöllisesti ja se perustuu asiakkaasta tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Palveluohjauksen keskeisenä tavoitteena on asiakkaan voimaannuttaminen niin, että hän saa elämäntilanteensa hallintaan. Palveluohjaus mahdollistaa yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen verkostomaisemmaksi ja asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioivammaksi. (Rikosseuraamusalan käsikirjoja 1/2006, 15.)

2.2.3 Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena

Rautniemen (2012, 29-33) mukaan yhdyskuntapalveluun tuomitsemisessa Suomessa on sellainen erityisyys, että tuomioistuin on ensin määrännyt ehdottoman vankeuden, ja vasta sen jälkeen tuomioistuin päättää mahdollisesta muuntamisesta yhdyskuntapalvelukseksi.

Yhdyskuntapalvelu on rikoslakiin sisältyvä yleinen rangaistus. Rikoslain mukaan:

Yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Se käsittää vähintään 20 ja enintään 200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään 30 tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan, jonka tarkoituksena on vähentää tuomitun uusintarikollisuuden riskiä tai päihdeongelmia sekä lisätä tuomitun edellytyksiä suorittaa yhdyskuntapalvelurangaistus. Työn osuuden on kuitenkin oltava vähintään puolet tuomitusta tuntimäärästä. (YkpL641/2010, 1§). Yhdyskuntapalvelullakia täydentää valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta (4/2011).

Rautniemen (2012, 31) tutkimuksessa yhdyskuntapalvelulaissa ei ole sitovasti säädetty vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun työtuntien välistä muuntosuhdetta, vaan tuomioistuimille on annettu tapauskohtaista harkintavaltaa. Yksi yhdyskuntapalvelutunti vastaa yhtä vankeuspäivää. Mikäli tuomitulle määrätään 90 päivän ehdoton vankeus-

rangaistus, tämä vastaa 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Vastaavasti 8 kuukauden ehdoton vankeusrangaistus vastaa 200 tuntia yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalvelun pituus tulisi vastata sen oikeata vankeusrangaistusta, jonka sijasta se tuomitaan. Yhdyskuntapalvelu sijoittuu rangaistusasteikolla ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen väliin.

Laki yhdyskuntapalvelusta (1996, 3 §) määrittelee, että yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on palkatonta työtä. Palvelupaikan tai tuomiotaan suorittavan tarpeet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Palvelupaikoiksi kutsutaan niitä työpaikkoja, joissa yhdyskuntapalvelua suoritetaan. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan palkattomana ja valvonnan alaisena. Rikosseuraamuslaitos selvittää henkilön soveltuvuuden aiheutuvat kohtuulliset matkakustannukset korvataan tuomitulle. Jokaisella palvelupaikalla on yhdyshenkilö, joka toimii Rikosseuraamuslaitoksen ja palvelupaikan välisenä yhteydenpitäjänä. (YpL64/2010,6§). Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä käy säännöllisesti palvelupaikalla ja pitää sinne yhteyttä myös puhelimitse. Rangaistuksen suorittamisen ajan tuomittu voi asua kotonaan ja pitää koulutus- tai työpaikkansa. (Rautniemi, 2012, 32-33).

2.2.4 Palvelupaikkojen asema yhdyskuntapalvelussa

Rautniemen selvityksessä (2009, 63-65) yhdyskuntapalvelun palvelupaikat eroavat toisistaan palvelutehtävien, palvelupaikankoon ja työyhteisön tiiviyyden suhteen. Lähes poikkeuksetta palvelutehtävät ovat avustavia tehtäviä, jotka eivät vaadi ammattitaitoa. Yhdyskuntapalvelun palvelupaikan henkilökunnan rooli on erityinen suhteessa yhdyskuntapalvelun suorittajaan. Palvelupaikan yhdyshenkilöllä ei ole viranomaisroolia suhteessa yhdyskuntapalvelun suorittajaan, mutta palveluehtojen noudattamista valvoessaan palvelupaikan yhdyshenkilö voi joutua osalliseksi prosessia, joka johtaa yhdyskuntapalvelua suorittavan joutumiseen vankilaan.

Yhdyskuntapalvelu suoritetaan yhdyskuntaseuraamustoimiston osoittamalla palvelupaikalla. Palvelupaikat ovat kuntien, seurakuntien, seurojen, yhdistysten tai valtion tarjoamia. Palvelutehtävät suoritetaan tavallisilla työpaikoilla. Esimerkiksi seurakunnassa yhdyskuntapalvelua voidaan suorittaa hautausmaalla tai kunta voi tarjota palvelupaikan

vaikkapa kirjastosta. Yhdyskuntapalvelun työtehtävät ovat luonteeltaan avustavia, useimmiten esimerkiksi siivousta. Palvelupaikalle ei makseta korvausta. Se saa hyödykseen palvelun suorittajan työpanoksen. (Rautniemi 2012, 33).

Yhdyskunta palvelupaikan järjestäjänä voi olla julkisyhteisö (valtio, kunta, kuntayhtymä, seurakunta) tai julkisoikeudellinen yhdistys tai muu voittoa tavoittelematon yhteisö. (YpA213/2003,1§;YpA4/2011,8 §).

Palvelua ei voi suorittaa liikelaitoksessa tai yksityishenkilön palveluksessa. Yhdyskuntapalvelussa tuomittu tekee yleishyödyllistä työtä vapaa-aikanaan. Kunkin yhdyskuntapalvelurangaistuksen toimeenpanoa varten laaditaan palvelusuunnitelma jonka Rikosseuraamuslaitos vahvistaa. Palvelusuunnitelma sisältää tiedot palvelupaikasta, suorittamisen aikataulun ja suorittamisedot, joita palveluun tuomitun on noudatettava. Palvelu ajoitetaan alkuperäisen vankeusrangaistuksen pituiselle ajanjaksolle. Palvelupaikkaa järjestettäessä pyritään löytämään tuomitulle sopivia tehtäviä. (Rautniemi 2012, 33).

Yhdyskuntapalvelun suorittaminen tapahtuu aikataulun mukaisesti siten, että työskentelyä on 3-4 tuntia kerrallaan. Palvelua on yleensä kaksi kertaa viikossa. Palvelun suorittamisesta Yhdyskuntapalvelussa palvelun suorittaja on aina jollakin tavalla työyhteisön jäsen ja näin ollen tekemisissä palvelupaikan henkilöstön kanssa. Suhde voi kuitenkin olla hyvinkin ohut ja suorittaja tekee palvelutehtäviään pääosin yksin. Joissakin palvelupaikoissa tilanne voi olla päinvastainen ja suorittajalla voi olla jopa omia asiakassuhteita. (Rautniemi 2009, 63–65).

Enintään 30 tuntia rangaistuksesta voidaan suorittaa osallistumalla päihdeongelmien vähentämiseen tähtääviin tai muihin uusintarikollisuutta ehkäiseviin toimintaohjelmiin. Päihdejaksot järjestetään yleensä yhteistyössä paikallisten A-klinikoiden kanssa. Toistuvasti törkeisiin rattijuopumuksiin syyllistyneille on suunniteltu liikenneturvajakso, joka toteutetaan yhteistyössä Liikenneturvan kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2012, hakupäivä 11.2.2013.)

Yhdyskuntapalvelun palvelupaikan organisaatiot ovat toiminnassa mukana vapaaehtoisesti. He voivat kieltäytyä ottamasta suorittajia missä tilanteessa tahansa ja he voivat lopettaa yhdyskuntapalvelu toiminnan milloin tahansa. Palvelupaikat voivat itse säädellä suorittajien virtaa omien tarpeidensa mukaan, joka on osoittautunut hyväksi käytännöksi. On myös mahdollista, että toiminta koetaan velvollisuudeksi. (Rikosseuraamuslaitos 2012, hakupäivä 11.2.2013.)

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Suomen kriminaalipolitiikka pyrkii hyvinvointipolitiikan keinoin vaikuttamaan yhteiskunnan turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantamiseen. Kriminaalipolitiikan yleinen tavoite on turvallisesti koettu yhteiskunta, jossa rikollisuus, sekä rikollisuudesta ja sen kontrollista aiheutuneet haitat on minimoitu. Kriminaalipolitiikka on yhteiskunnallista päätöksentekoa ja toimintaa, jonka tavoitteena on rikosten ehkäiseminen, enustettavan ja oikeudenmukaisen rikosoikeusjärjestelmän ylläpito, luotettavan rikosseuraamusjärjestelmän toiminnan varmistaminen, sekä rikosvahinkojen ja rikollisuuskontrollin aikaansaamien kustannusten minimoiminen ja oikeudenmukainen jakaminen. (Rikosoikeus, hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka 2008, 44-30.)

Matti Joukamaan (2010) *Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve*; Tutkimustulosten mukaan kaikilla rikosseuraamusasiakkailta todettiin runsaasti sairauksia ja päihde- ja mielenterveyshäiriöitä. Joukamaan mukaan vankien somaattinen sairastavuus lienee hieman lisääntynyt ja mielenterveyden häiriöt ovat tulleet yleisemmiksi. Erityisesti päihderiippuvuus on selvästi runsaampaa kuin 20 vuotta sitten. Vankeinhoidon ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän kehittyessä on muodostunut määrällisesti vankien kanssa yhtä suuri asiakaskunta: yhdyskuntapalveluun määrätty ihmiset. Joukamaan kokemusten ja käytännön työssä muodostuneen käsityksen perusteella yhdyskuntaseuraamusasiakkailta sairastavuus on selvästi suurempaa, kuin muilla ihmisillä väestössä on. (Joukamaa 2010, 14-15.)

Riitta Granfeltin (2003, 10) tutkimus vankilasta *Kotiin vai kadulle?* Vankien kertomuksia asunnottomuudesta pääkaupunkiseudulla. Vankilasta vapautuneiden haastattelut ovat selviytymistarinoita, joissa syvällä rikos- ja päihdekierteessä eläneet ihmiset osoittavat, että elämänmuutos on mahdollinen, mikäli siihen saa riittävän tuen. Asunnottomuudessa

näkyvä sama ilmiö kuin muissakin sosiaalisissa ongelmissa, vaikeutuessaan ne pitkittyvät ja vaikeuttavat pahentaen muita ongelmia. Granfeltin tutkimus sisältää myös ehdotuksia erilaisista tuetun asumisen vaihtoehtoista, jotka edesauttaisivat vapautuvia vankkeja kohti itsenäistä asumista ja rikoksetonta elämää.

Janne Kivivuori ja Henrik Linderborg ovat selvittäneet, millaisena lyhytaikaisvangit näkevät mahdollisuuden irrottautua rikosuralta, mitkä tekijät edesauttavat tai estävät rikosuralta irtaantumista. (Kivivuori & Linderborg 2009, 1.) Kivivuoren ja Linderborgin tutkimuksen mukaan motivoivia tekijöitä irtaantua rikoksista ovat muun muassa rikosten tekemisen vaikeutuminen, katumus ja päihdehoito. Tutkimuksen mukaan mahdollinen katuminen tapahtuu asiakkaan itsensä vuoksi eikä moraalisesta näkökulmasta. (Kivivuori & Linderborg 2009, 131-132.)

Granfelt (2007, 26, 28) puolestaan totesi selvityksessään *Tuettua polkua vapauteen*, kuinka asiakkaan ja työntekijän keskinäisen luottamuksen rakentuminen on edellytys hyvin toimivalle suhteelle. Hänen mukaansa luottamuksen kokeminen työntekijän taholta voi olla erityinen ja arvokas kokemus rikostaustaiselle henkilölle. Välittömästi vapautumisen jälkeiset päivät, viikot ja kuukaudet kuvattiin selvityksessä kriisinä, koska silloin päihdetaustaisten vankien pitäisi pysyä erossa entisistä ja löytää uusia ihmissuhteita sekä rakentaa aiemmasta elämästä täysin poikkeava elämänmalli.

Yhdyskuntaseuraamustyössä on myös sosiaalityölle tyypillistä tukemis- ja auttamistyötä. Sosiaalityölle tyypilliset menetelmät työssä ovat tarpeellisia, koska asiakkaan elämäntilanteeseen voidaan näin paneutua kokonaisvaltaisesti. Motivoiva työskentely yhdyskuntaseuraamustyössä on viime vuosina noussut esille käyttökelpoisena elementtinä ja sillä on paljon yhteisiä piirteitä sosiaalityön orientaation kanssa, kuten esimerkiksi heijastava kuuntelu. Yksilöllinen asiakastyö ja siinä tapahtuva vuorovaikutus ovat keskeinen osa yhdyskuntaseuraamustyötä ja siinä tarvitaan sosiaalityölle tyypillisten neuvottelutaitojen lisäksi kykyä sitoa asiakas muutosprosessiin. (Rikosseuraamusalan käsikirjoja 1/2006, 14, 20.)

Yhdyskuntapalvelu palvelupaikkojen kyky ja resurssit olla mukana yhteistyössä yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa tulevat näkyviksi aineiston kautta. Palvelupaikkojen

arki pitää sisällään useita erilaisia elementtejä, jotka voivat joko edesauttaa tai ehkäistä yhdyskuntapalvelun tavoitteiden toteutumista. Kysymys on paljosta muustakin kuin rangaistuksen muodollisesta toimeenpanosta kaksi kertaa viikossa suoritettavana pal-kattomana työnä (Rautniemi 2012, 106-107).

Asiantuntijakeskeinen vuorovaikutuksen tavoitteena on, että asiakas alkaa tiedostaa on-gelmansa. Asiantuntija ikään kuin tuntee jo ilmiön ja asiakkaan tulee vain tiedostaa sa-mat asiat. Minna-Kaisa Järvisen (1/2007) tutkimuksen mukaan asiantuntijakeskeisessä vuorovaikutuksessa toimintaa ohjaavat asiantuntijoiden tai järjestelmän määrittämät ta-voitteet ja tulkinnat. Asiakeskeinen vuorovaikutus taas on asiakkaan tarpeista lähtevää ja asiakkaan konstruktioihin perustuvaa orientaatiota. (Järvinen 2007, 19.)

Järvisen (2007,19,65-70) tutkimuksessa asiakeskeisessä vuorovaikutuksessa asiakas nähdään oman elämänsä parhaana asiantuntijana. Asiakeskeisessä suhteessa työntekijän rooli on toimia foorumina, jossa asiakas voi reflektoida asioitaan. Rikosseuraamusalan toiminta on vaikuttavaa, jos sen kautta pystytään vähentämään tuomitun riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Luottamus on yhdyskuntaseuraamustyössä työntekijän ja asiakkaan suhteen välttämätön elementti ja muutostyöskentelyn edellytys. Varsinaisen rangaistus-ten täytäntöönpanotehtävän ohella toiminnassa yhä keskeisempää on sen vaikuttavuuden lisääminen. Rangaistusaikaa koskevien suunnitelmien toteuttamisessa ja suunnitel-man mukaisten toimintojen järjestämisessä korostuu eri ammattiryhmien välinen yh-teistyö.

Järvinen (2007, 2, 65 - 67) esitti tutkimuksessaan, kuinka asiakkaan ja työntekijän väli-nessä suhteessa merkittäviä elementtejä yhteistyösuhteen lisäksi olivat luottamus, vasta-vuoroisuus, pysyvyys ja liittoutuminen. Tutkimuksessa tärkeänä asiana nousi esiin kri-minaalihuollon asiakkaiden kokemus vastavuoroisuudesta. Järvisen tutkimukseen osal-listuneet arvostivat sitä, että heidät kohdattiin ihmisenä ja työntekijä arvosti heitä. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, jossa asiakkaan on helppo puhua ongelmis-taan ja niitä käsitellään rakentavalla tavalla, voidaan määritellä hyvän yhteistyön kritee-riksi.

Rautniemen (2012, 5-6) tutkimuksessa *Yhdyskuntapalvelu kansalaisyhteiskunnan ja valtion rajamailla* tarkastelee yhdyskuntapalvelua informaalina oikeudenkäyttönä arjen käytännöissä rakentuvina kommunikatiivisina suhteina. Tutkimustehtävänä on selvittää, onko esitettävissä teoreettista perustelua yhdyskuntapalvelulle yhteisöihin sijoittuvana ja yhteisöjä hyödyntävänä rangaistuksena. Palvelupaikkojen yhdyshenkilöt edustivat erilaisia palvelupaikkoja. Hän analysoi yhdyskuntapalvelua ihmisten välisenä suhteena palvelupaikalla, sekä auttaako palvelupaikalla toimiminen syyllisyyden, häpeän tai luottamuksen esille tulossa ja niiden positiivisessa käsittelyssä. Yhdyskuntapalvelua voi pitää yhdyskuntaseuraamuksena sen vuoksi, että se liittyy tuomitun osaksi tavanomaista yhteisöä ja tavanomaiseen toimintaan, koska se olennaiselta osin perustuu palkattomaan työhön.

Rautniemen (2012,119-120) mukaan yhdyskuntapalvelussa palvelupaikat ovat keskeinen areena tuomittujen palvelutuntien suorittamiselle. Ne muodostavat sen fyysisen ympäristön, jossa palvelutunnit suoritetaan ja niissä määritellään ne tehtävät, joita tuntien aikana tehdään. Palvelupaikalla realisoituu se onko palvelun suorittaja osa työyhteisöä vai eristyykö tai eristetäänkö hänet muista työntekijöistä. Toimivatko nämä verkostot yhteisönä, joka tukee palvelun suorittajaa ja hänen mahdollisia pyrkimyksiään päästä irti rikoksista.

3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa ehdotuksia yhdyskuntaseuraamustoimiston ja yhdyskuntapalvelupaikkojen keskinäisen yhteistyön kehittämiseksi. Tutkimuksessa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia yhdyshenkilöillä on palvelupaikan järjestäjänä ja yhdyshenkilöinä toimimisesta palvelupaikoilla?
2. Millaisia kehittämissuhteita palvelupaikkojen yhdyshenkilöillä on Rikosseuraamusviraston ja yhdyshenkilöiden yhteistyön kehittämiseksi?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Hirsjärvi & Hurme (2008, 36-37) tutkimuksessa ihminen nähdään laadullisessa tutkimuksessa erityislaatuisena. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, kun ollaan kiinnostuneita siitä, miten ihmiset kokevat reaali maailman. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään avoimia kysymyksiä. Kyselyssä käytetyillä avovastauksilla saadaan tutkimuksen kannalta tärkeää tietoa ja kysely antaa tietoa asiasta, joka muuten olisi voinut jäädä havaitsematta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 36-37).

4.1 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Aineiston keräämiseen en tarvinnut lupaa rikosseuraamusvirastolta, koska palvelupaikkojen yhdyshenkilöt ovat yhteistyökumppaneita ja kuntien organisaatioiden kanssa on tehty sopimukset yhdyskuntapalvelun suorittajista. Lomakekyselyn kohderyhmänä oli Kokkolan ja Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston palvelupaikkojen yhdyshenkilöt. (Liite 1.) Lomakekysely postitettiin kaikille Oulun ja Kokkolan yhdyskuntaseuraamustoimistojen alueen palvelupaikkojen yhdyshenkilöille (N=100) tammikuussa 2013. Kyselyyn vastasi 56 yhdyshenkilöä (vastausprosentti oli 51%).

Kehittämistyössäni tutkimusmenetelmänä käytin puolistrukturoitua kyselylomaketta. (Liite 2.) Lomakkeessa oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 198-203) mukaan avoimet kysymykset antavat vastaajille mahdollisuuden kertoa, mitä heillä on mielessä, mutta myös mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä ja kehittämisideansa. Kyselymenetelmä on tehokas ja avoimet kysymykset auttavat jäsentämään aihepiiriä ja vastaukset ilmaisevat käytössä olevia hahmotustapoja tutkittavasta aiheesta.

Tutkimukseen osallistumista pidetään usein itsestäänselvyytenä niin kauan kuin henkilöt on aktiivisesti ja tuottavasti mukana normaalina pidetyn elämän eri toiminnoissa ja hänellä on toimiva sosiaalinen verkosto. Osallistaminen on mahdollisuuksien tarjoamista, kun taas osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. Osallistaminen on yhteiskunnassa ja normaalina pidetyssä elämässä, kuten työssä, opiskelussa ja harras-

tuksissa mukana olemista. Usein puhutaan myös sosiaalisesta osallisuudesta. Osallisuuden vahvistamisessa pyritään kaikissa tapauksissa kuitenkin siihen, että ihminen olisi aktiivinen kansalainen etenkin omaan elämäänsä liittyvien tapahtumien ja ratkaisujen suhteen ja voisi itse vaikuttaa niihin (Juhila 2006, 119). Osallisuuden käsite pilkkoutuu useisiin eri osa-alueisiin kattaen niin ulkoisen osallisuuden kuin sisäisen kokemuksen johonkin kuulumisesta. Osallisuutta voi niin ikään tarkastella sekä yksilön että ryhmän näkökulmasta.

Kirsi Juhilan (2006, 118-121) ja Kyösti Raunion (2009, 71) näkemys osallisuuden vahvistamisesta ja voimavaralähtöisestä työskentelystä asiakastyössä on yhdistettävissä sosiokulttuuriseen lähestymistapaan. Heidän mukaansa osallisuuden vahvistaminen asiakastyössä perustuu sille, että asiakkaan omia lähtökohtia pidetään tärkeinä ja tuetaan aktiivisuutta heidän oman elämänsä suhteen. Tavoitteena on asiakkaan täysivaltainen kansalaisuus.

Juhilan (2006, 118-121) ja Raunion (2009, 71) mukaan osallisuuden kokemukseen liittyy keskeisesti valtautumisen kokemus: ihmisen usko omiin mahdollisuuksiinsa ja resursseihinsa sekä niiden vahvistuminen. Asiakkaan ongelmat eivät saa olla työn tai sen kohteen määrittelyn lähtökohta, vaan asiakkaan voimavarat ja niiden vahvistaminen. Näin pystytään vaikuttamaan ongelmien ratkaisuun. Juhilan ja Raunion tutkimus osoitti, että usko omiin mahdollisuuksiin on tärkeä merkitys yksilöiden mielialaan ja toimintakykyisyyteen. Tasavertaisen aktiivisen osallistumisen mahdollistaminen tuomittujen tilanteessa olevien kohdalla on tärkeää. Etenkin usko omiin voimavaroihin sekä turvallisuuden ja arvostuksen tunteet olivat tärkeitä.

4.2 Aineiston analyysi

Asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaan sekä määrällisin että laadullisin tuloksin. Määrälliset tulokset esitetään ympyrä ja pylväsdiagrammeihin. Tulokset esitetään frekvensseinä ja tekstissä prosentteina. Laadullisen aineiston käsittelyni perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jossa hajoitin aineiston aluksi osiin sen käsitteellistämiseksi. Käsitteellistämisen jälkeen kokosin sen uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi. (Liite 3.) (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106-108). Kyselyn tuloksia tarkastellessani kuvaan miten avointen kysymysten vastausten sisällöstä etsin samankaltaisuuksia ja eroavuuksia.

Analyysi menetelmäksi valitsin sisällönanalyysin. Sisällönanalyysilla pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysi on tieteellinen metodi, joka pyrkii päätelmiin erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta tiedosta. Tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain: kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheita, keskusteluita ja tai muu kirjalliseen muotoon saatettu materiaali. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Samaa merkitsevät ilmaisut olen yhdistänyt samaan kategoriaan eli luokkaan ja antanut kategorialle nimen. Jatkoin analyysia yhdistämällä samansisältöisiä alakategorioita toisiinsa. Näin muodostin yläkategoriat. Lopuksi liitin kategoriat yhdistäviin kategorioihin. Alakategorioiden, yläkategorioiden ja yhdistävien kategorioiden avulla olen vastannut kehittämistehtävään. (Liite 3.) (Tuomi & Sarajärvi 2009,101.)

Lukiessani aineistoa, aloin jakaa aineistoa merkityksellisiin lauseisiin tai lausumiin siten, että asiayhteys säilyi. Poimin merkitykselliset lauseet ja kirjoitin ne sanatarkasti erilliseen tiedostoon samalla koodaten ne siten, että pystyin helposti tarvittaessa palaamaan alkuperäiseen tekstiin. Seuraavassa vaiheessa pelkistin lausumat mahdollisimman kuvaavasti.

Seuraavaksi kirjasin pelkistetyt lausumat sisältäneen sarakkeen omaan tiedostoonsa ja lisäsin sen rinnalle uuden kuvion, johon aloin ryhmitellä lausumia aineistolähtöisesti samalla miettien niitä kuvaavia yhteisiä nimittäjiä. Tarkastelin muodostuneita alaluokkia edelleen välillä alkuperäiseen aineistoon palaten ja järjestin ja yhdistin niitä yhteisen nimittäjän, yläluokan alle. Näin muodostui 3 yläluokkaa.

Tuomi & Sarajärvi (2009, 101) kuvaa käsitteellistämistä (abstrahointia) prosessiksi, jossa tutkija muodostaa yleiskäsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta. Tällöin teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan koko ajan alkuperäisaineistoon. (Tuomi & Sarajärvi, 112-113.) Esimerkki abstrahoinnista on liitteessä 3. Pääluokkia muodostui kolme. Yhdistäviksi luokiksi muodostui yhdyskuntapalvelun toimeenpanon toimivuus käytännössä (vahvuudet ja heikkoudet) sekä kehittämisideat yhdysheikköiden näkökulmasta

Tuomen & Sarajärven (2009, 95.) Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Avainajatus on siinä, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Teorian merkitys analyysin ohjaajana liittyy metodologiaan siten, että tutkimuksessa metodologiset sitoumukset ohjaavat analyysiä. Teoria, joka tutkimuksessa liittyy analyysiin ja analyysin lopputulokseen, koskee vain analyysin toteutumista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tässä tutkimuksessa laadullisen aineiston osalta luotettavuutta tarkastellaan ilmiön perusrakenteen ja tutkimusmenetelmän vastaavuuden näkökulmasta. Lisäksi arvioidaan tutkimusprosessin johdonmukaisuutta ja tutkimustulosten ja niiden kuvausten aineisto ja kontekstisidonnaisuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan vielä refleksiivisyyden, tutkimustyön subjektiivisuuden ja tutkijan vastuullisuuden näkökulmista. Lisäksi tutkimuksen tarkoitus on yksi lähtökohta arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta (Perttula, 1995, 102-104.)

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan avoin subjektiviteetti ja se, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline, jolloin pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2003, 210-211.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus ilmenee tutkimusprosessin toteutumisessa. Tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, toisinsanoen ei sattumanvaraisia tuloksia. Luotettavuuden tarkastelussa arvioidaan, miten tutkimustulos vastaa tutkimuskohdetta ja vastaavatko tutkimuksen johtopäätökset juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata ja voidaanko kysymysten avulla saada ratkaisu tutkimusongelmaan. (Eskola & Suoranta 2003, 218-220.)

Kyselylomakkeet lähetettiin postitse kohderyhmälle. Tutkimukseen osallistujia oli kaikkiaan 56 (vastausprosentti 51%) Tutkimukseni kehittämistehtävästä saatu aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja laadullisen analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus sekä luotettavat johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi

2009,108; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 221-228.) Kehittämistehtävässä kuvaan sekä määrälliset että laadulliset tutkimustulokset selkeästi kuvioin ja sanallisesti. Johtopäätökset kuvaan tutkimustuloksiin perustuen.

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan avoin subjektiviteetti ja se, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline, jolloin pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia.(Eskola & Suoranta 2003,210-211.)

Määrällisen tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus ilmenee tutkimusprosessin toteutumisessa. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Toistettaessa aineiston keruu sen tulokset ovat samanlaiset eli ne eivät ole silloin sattumanvaraisia. Tutkimuksen reliabiliteetti sisältyy tutkimuksen validiteettiin. Reliabiliteetin tarkastelussa arvioidaan, miten tutkimustulos vastaa tutkimuskohdetta ja vastaavatko tutkimuksen johtopäätökset juuri sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata ja voidaanko kysymysten avulla saada ratkaisu tutkimusongelmaan. (Eskola & Suoranta 2003,218-220.)

Tutkimuksen validius merkitsee kuvauksen ja siihen liittyvien selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. Mittauksen reliabiliteetti on sitä suurempi, mitä vähemmän siihen sisältyy mittausvirheitä. Tutkimuksen luotettavuus edellyttää kyselylomakkeen, aineiston keruun ja analysoinnin sekä tutkimustulosten kuvaamisen luotettavuutta. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 213-233.)

Kyselylomakkeita lähetettiin postitse (100), vastauksia sain 56 (vastausprosentti 51%) Tutkimukseni kehittämistehtävästä saatu aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus, sekä luotettavat johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009,108; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 221-228.)

Kehittämistehtävässä olen pyrkinyt määrällisten tutkimustulosten osalta objektiivisyyteen ja tarkoituksena on ollut luoda sanallinen ja selkeä kuvaus sekä luotettavat johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmittelin kyselylomakkeideni vastaukset helmikuussa 2013 aineistolähtöisen sisällönanalyysin eli induktiivisen aineiston analyysin avulla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Luvussa 5. kuvaan tutkimustulokset seuraavien tutkimustehtävieni mukaan. Millaisia kokemuksia yhdyshenkilöillä on palvelupaikan järjestäjänä ja yhdyshenkilöinä toimimisesta palvelupaikoilla? Millaisia kehittämisideoita palvelupaikkojen yhdyshenkilöillä on Rikosseuraamusviraston ja yhdyshenkilöiden yhteistyön kehittämiseksi? Lisäksi tarkastelen tässä yhteydessä tuloksiani aikaisempien tutkimusten avulla.

5.1 Yhdyskuntapalvelun järjestäjien kokemuksia palvelupaikan järjestämisestä ja yhdyshenkilöinä toimimisesta palvelupaikoilla

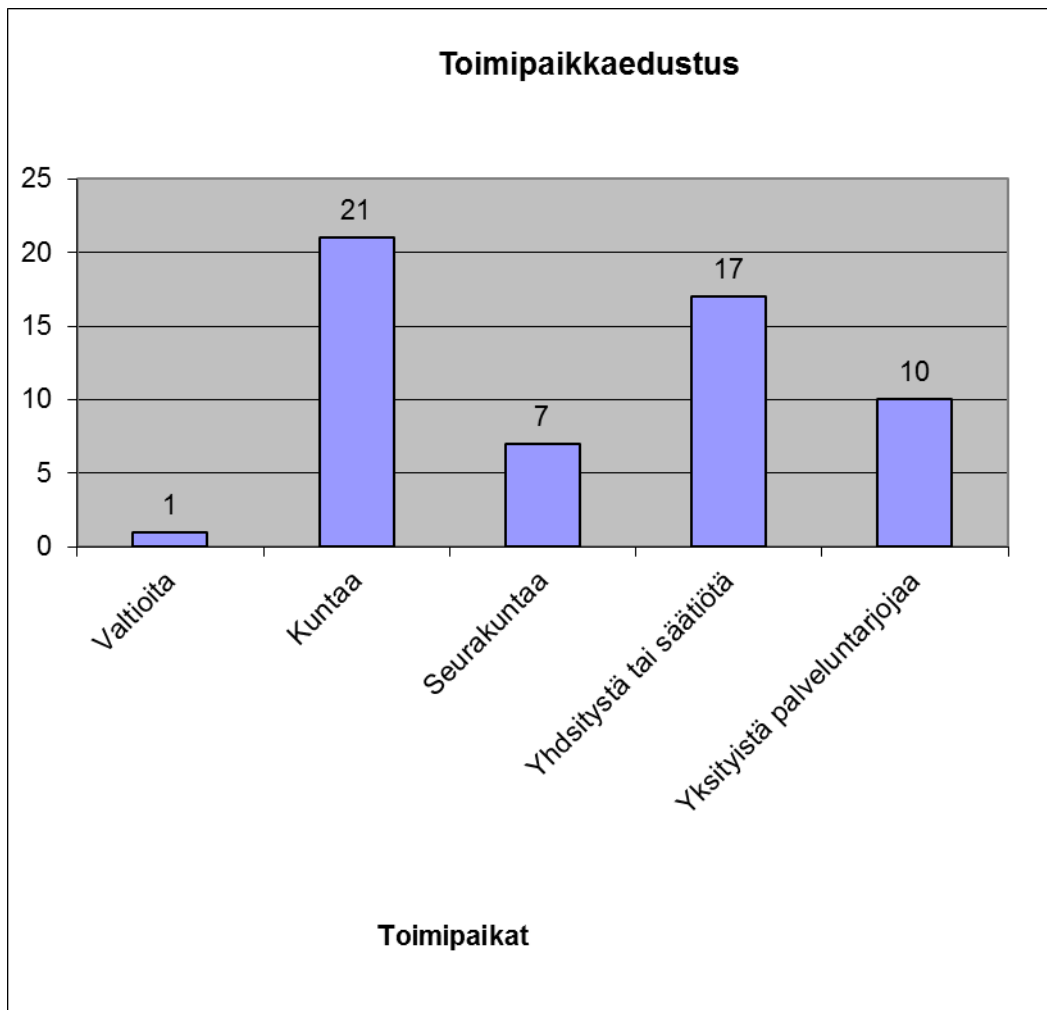
Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden osallisuus ja kokemukset yhteistyön toimivuudesta tuo esille kehittämisideoita yhdyskuntapalvelusta palvelupaikkatoiminnan näkökulmasta. Tutkimukseni tavoitteena on kehittää yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyötä ja yhdyskuntapalvelun toimeenpanon käytäntöä seuraamusjärjestelmässä. Tässä kehittämistyössäni tärkeä kysymys on, nähdäänkö palvelupaikkatyö sitovaksi yhteistyöksi palvelupaikalla toimimiseen yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa sekä mitkä vaikutukset sillä on kunkin palvelupaikan työyhteisön toimintakulttuuriin ja vuorovaikutukseen.

Yhteistyön käsite on hyvin laaja, joka sisältää yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Se voi olla hyvin monimuotoista: valtaa ja vallankäyttöä, yhteistyötä tai sosiaalisesti jaettuja yhteisiä sopimuksia. Siihen liittyy myös monenlaisia käsitteitä, joita käytetään hyvin eri tavoin eri yhteyksissä: puhutaan verkostoitumisesta, yhteistyöstä, asiakaslähtöisyydestä, dialogisuudesta, moniammatillisuudesta tai voimaantumisesta. (Isoherranen 2005, 79-80.) Yhdyskuntapalvelun suorittajan kannalta on olennaista, millaiseen palvelupaikkaan hän sijoittuu, mitä tehtäviä siellä tehdään ja vastaavatko ne hänen osaamistaan sekä onko hän palvelupaikalla osa työyhteisöä vai lähinnä yksin.

Yhdyskuntapalvelun suorittaminen työyhteisöissä tekee sekä mahdolliseksi että välttämättömäksi tuomitun yksilöllisten tekijöiden ja ominaisuuksien huomioimisen (Rautniemi 2009,47-56). Koska ei ole tarkoituksenmukaista vaarantaa kenenkään palvelupai-

kan yksityisyyttä, vastauksia ei julkaistu paikkakunnittain jaoteltuna, vaan yhtenäisesti. Kuviossa 2. esitän vastaajien toimipaikkojen jakauman yhdyskuntapalvelun palvelupaikkana.

5.1.1 Palvelupaikkojen jakauntuminen eri sektoreille

KUVIO 2. Yhdyskuntapalvelun palvelupaikkojen jakautuminen

Vastaajilta kysyttiin mitä organisaatiota he edustavat palvelupaikkatoiminnassa; kuntaa edusti 21, yhdistystä tai säätiötä 17, yksityisiä palveluntarjoajia 10, seurakuntaa 7 ja valtiota yksi.

5.1.2 Yhteistyön kesto Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden vastaukset yhteistyön kestosta yhdyskuntapalvelussa Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Kyseisten tietojen avulla on mahdollista vertailla, miten yhteistyön kesto on vaikuttanut yhteistyön laatuun sekä pohtia minkälainen merkitys kyseisillä seikoilla on yhteistyöhön. Kuviossa 3. tuon esille yhteistyön keston ja yhdyskuntapalvelussa olevat suorittajat.

KUVIO 3. Tutkimukseen osallistuneiden yhteistyön kesto yhdyskuntapalvelussa

Kokkolan ja Oulun eri palvelupaikka organisaatioissa on tällä hetkellä yhdyskuntapalvelun suorittajia 24, viimeisen vuoden aikana heitä on ollut 21, ja yhden- kolmen vuoden sisällä 8 ja yhdessä organisaatiossa on ollut yksi suorittaja kolme vuotta sitten ja yhdessä ei koskaan. Kysymyksellä kartoitin palvelupaikkojen kuormittavuutta ja yhdyshenkilöiden työssä jaksamista työyhteisöissä.

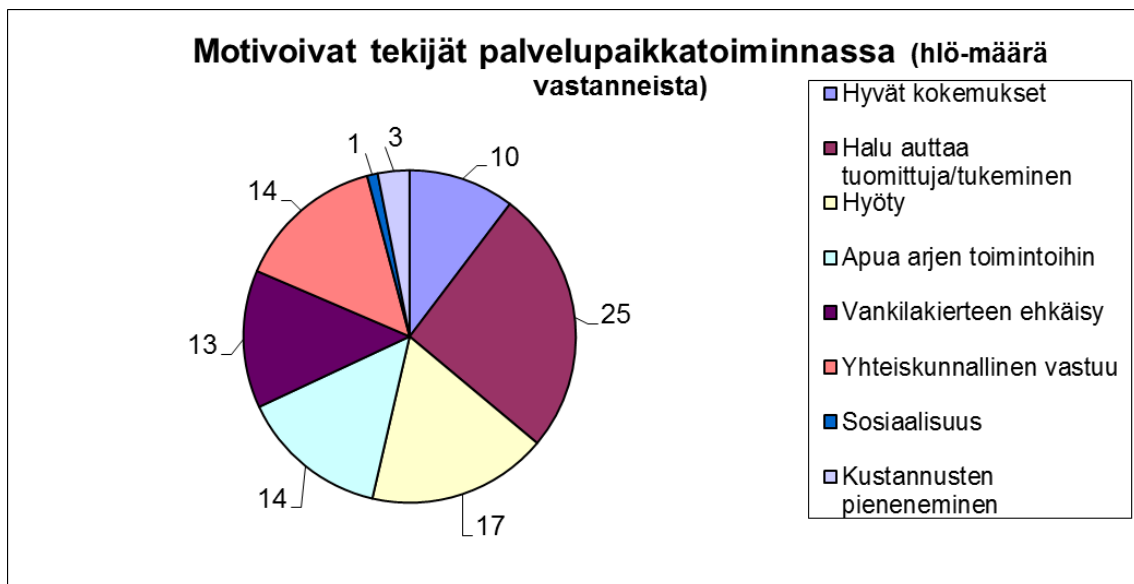
Palvelupaikan yhdyshenkilöt kuvaavat yhteistyön pituuden kestossa asioita, joita on mahdollista saavuttaa yhdyshenkilöiden työhyvinvointiin panostamalla. Yhdyshenkilöiden vastaukset voidaan nähdä eräänlaisiksi kehittämisehdotuksiksi yhteistyön parantamiseksi ja ylläpitämiseksi sillä ne kumpuavat yhdyshenkilöiden omista näkemyksistä.

5.1.3 Motivoivat tekijät palvelupaikkatoiminnassa

Palvelupaikka organisaatioiden yhdyshenkilöiden asiakas-työntekijäsuhteessa on aina valtaa. Niihin sitoudutaan erilaisin intressein ja lähtökohdin, yhdyshenkilöt tekevät palkkatyötään ja yhdyskuntapalvelun suorittajat ovat mukana joko vapaaehtoisesti tai vastentahtoisesti. Tutkimusaineiston mukaan yhdyskuntapalvelun suorittaja hyväksytään, mutta hänen tekojaan pyritään arvioimaan, jotta löydettäisiin välineitä vaikeuksia tuottavien toimintatapojen muuttamiseksi, jotta Rikosseuraamuslaitosta pidettäisiin toimivana organisaationa.

Palvelupaikoilla yhdyskuntapalvelua suorittavien kanssa on mahdollista syntyä sellaisia kommunikaatiosuhteita, joita voidaan nimittää subjektiivisesti sitoviksi. Silloin kun yhdyskuntapalvelun suorittaja on osa työyhteisöä ja hänet otetaan mukaan työpaikan arjen tehtäviin osana muuta yhteisöä, näin se välttyy yhdyskuntapalvelun suorittajaan. Tuon palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden motivoivat näkemykset siitä, miten yhdyskuntapalvelua suorittavan sijoittaminen työpaikalle vaikuttaa arkeen kyseisillä palvelupaikoilla yhdyshenkilöiden näkökulmasta kuvio 4.

KUVIO 4. Tutkimukseen osallistuneita motivoineet tekijät palvelupaikkatoiminnassa

Tulosten mukaan voin todeta, että yhdyskuntapalvelurangaistusta suorittavalle tarjotaan mahdollisuus uudelle elämänsuunnalle, koska palvelupaikkojen yhdyshenkilöt ovat mu-

kana vaikuttamassa positiivisesti yhdyskuntapalvelun suorittajan elämään. Yhdyshenkilöistä 25 (51 %) halusi ehkäistä suorittajan vankilakierteen ja 17 (34,7 %) henkilöä olivat hyötäneet yhdyskuntapalvelijan työnsuorituksesta, sekä 14 (28,6 %) yhdyshenkilöä olivat saaneet apua arjen toimintaan 3 (6,1 %) ja he halusivat olla mukana myös yhteiskunnalliseen vastuun ottamisessa.

Luottamuksen ja hyvän vuorovaikutussuhteen yhdyskuntapalvelua suorittavan tilanteen ymmärtämiseen yhdyshenkilöistä 10 (20,4 %) halusi luoda suhteen, jossa yhdyskuntapalvelua suorittavan on helppo puhua vaikeuksista ja jos niitä käsitellään rakentavalla tavalla, niin sitä voidaan määritellä hyvän yhteistyön kriteeriksi. Lisäksi arvostettiin yhdyskuntapalvelun suorittajassa sitä ominaisuutta, että tuomittu suhtautuu heti alkujaan yhdyshenkilöön ilman asenteita inhimillisesti ja arvostaen.

Mahdollisuuden tarjoaminen uudelle elämänsuunnalle, ettei vankeusrangaistus vaikeuttaisi sitä entisestään, sosiaalinen kanssakäyminen, palvelupaikalle apua arjen toimintoihin sekä toiminnan kautta yhteiskunnallista vastuuta.

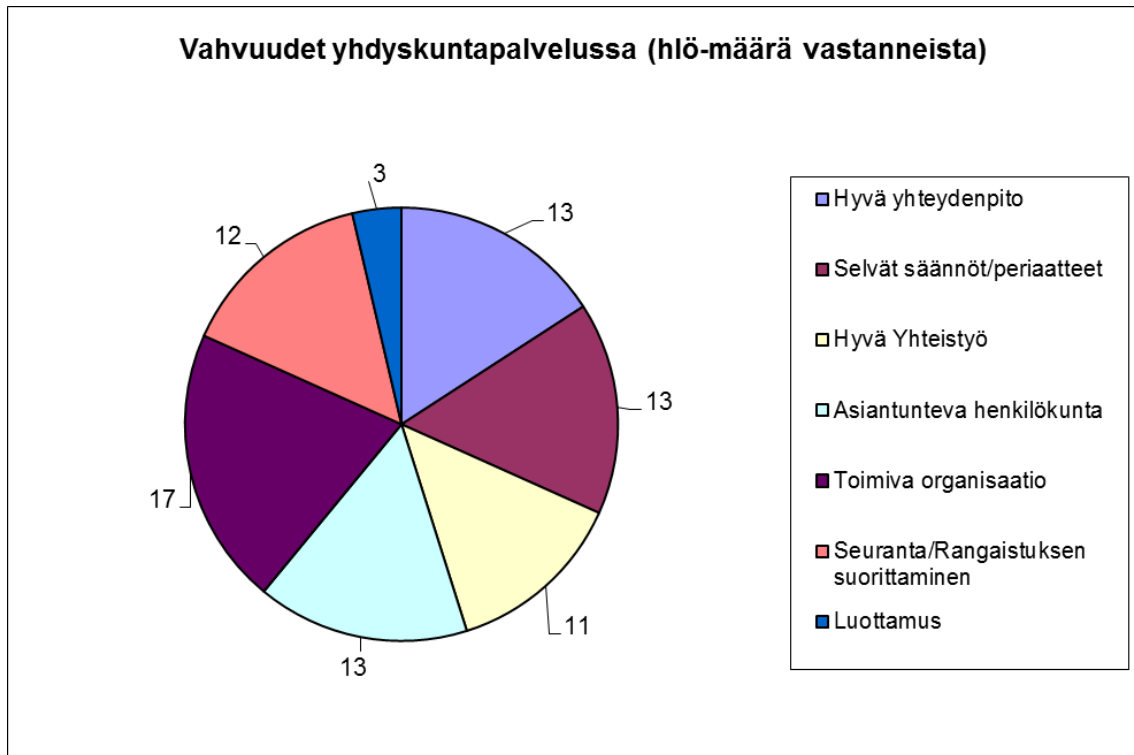
Yhdyskuntapalvelun avulla pyritään välttämään vankeusrangaistuksen aiheuttamia haittoja yksilöille. Yhdyskuntapalvelu voi olla vankilatuomiota estävä tai sitä siirtävä tekijä. Samalla vankilatuomion aiheuttama sosiaalinen leimautuminen ja syrjäytyminen yhteiskunnan normaaleista toiminnoista voidaan ehkäistä yhdyskuntapalvelun avulla. Palvelupaikalla suorittaja toimii osana normaalia työyhteisöä ja hänen sosiaalinen piirinsä voi jopa tätä kautta laajentua. Palvelun suorittamisessa toisten auttamiseen liittyvät työtehtävät voivat jopa luoda suorittajalle uudenlaisen, hyväksytyyn roolin yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä, jolloin seuraamus voi olla osa hänen muutosprosessiaan kohti rikoksetonta elämänhallintaa. (Rautniemi 2012, 105–106.)

Vuorovaikutusprosessissa rakennetaan yhteinen tavoite ja luodaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä tapauskohtaisesti, mikä tarjoaa mahdollisuuden palvelupaikalla yhdyskuntapalvelua suorittavalle hyväksyä hänelle määrätty tehtävä, jolloin lisääntyy mahdollisuus siihen, että rangaistuksen toimeenpanon sisältö ja ja muoto vastaavat yhdyskuntapalvelua suorittavan omia uskomuksia ja toiveita. (Rautniemi 2012, 120.) Yh-

dyskuntapalvelu tarjoaa paremman mahdollisuuden vaikuttaa yksilöön ja hänen valintoihinsa.

5.1.4 Yhteistyön vahvuus palvelupaikkatoiminnassa

Yhteistyön avulla pyritään ylittämään rajoja ja asenteita palvelupaikkatoiminnassa. (Rautniemi 2012,106.) Yhteistyön edellytyksenä on, että ilmapiiri ja palvelupaikkojen (työyhteisöjen) kulttuuri sallii kaikkien tasa-arvoisen osallistumisen ja keskustelun. Kuviossa 5 yhdyshenkilöiden arviointi yhteistyöstä ja vahvuuksista, vastauksista tulee ilmi, että Rikosseuraamuslaitos on toimiva organisaatio, jolla on asiantunteva henkilökunta, lisäksi yhteydenpito, seuranta, säännöt ja periaatteet sekä verkostojen huomioiminen.

KUVIO 5. Tutkimukseen osallistuneiden kokemuksia yhteistyön vahvuuksista palvelupaikkatoiminnassa

Yhteistyö palvelupaikkojen kanssa on yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä, jotka korostavat yhdyskuntapalvelua suorittavien kokonaisvaltaista tukemista. Vuorovaikutusprosessissa rakennetaan tapauskohtainen yhteinen tavoite sekä pyritään luomaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä tai ongelmien ratkaisusta. Yhteistyön tunnusmerkki-

nä voidaan pitää vuorovaikutusta, keskinäistä sitoutumista, organisaatioiden välistä yhteistyötä, sekä yhteistä tavoitetta. Yhteistyössä avoin ilmapiiri luo turvallisuuden tunnetta ja voimia sekä suvaitsevuuutta myös asiakkaan kohtaamisessa. (Isoherranen 2005,14; Vilen & Lepomäki & Ekström 2008, 104, 202.)

Yhdyshenkilöiden vastauksissa vahvuuksiin korostui se, että Rikosseuraamuslaitos on toimiva organisaatio 17(37,8 %),yhteydenpito ja asiantunteva henkilökunta 13 (28,9 %) sekä selvät säännöt yhdyskuntapalvelussa 13 (28,9 %).Seuranta ja tuomitun rangaistuksen suorittaminen 12 (26,7 %) ja hyvä yhteistyö 11 (24,4 %) ja niin ikään luottamuksen 3 (6,7 %) koki vaikuttavan yhteistyön luonteeseen. Palvelupaikkojen yhdyshenkilöt pitivät tärkeänä yhdyskuntapalvelun suorittajan tutustumista palvelupaikkaan, sekä yhdyskuntapalvelun ehtojen yhteistä läpikäymistä tärkeänä vaiheena, koska se luo perustan sille, että palvelun aikana voi syntyä vuorovaikutuksen ohella sitovia kommunikatiivisuhteita.

Palvelu on selkeää, säännöt toimivat, ovat johdonmukaisia. Yhteistyö todella sujuvaa, vaikutusmahdollisuus toimipaikkaamme sijoitettaviin suorittajien valintaan.

Palvelupaikan yhdyshenkilöt katsoivat tärkeimmäksi vaihtoehdoksi yhdyskuntapalvelun kontrolloinnin ja säännöllisyyden, koska se luo vastaajien mielestä eroa tavalliseen työntekoon ja samalla tekee yhdyskuntapalvelusta rankaisevan vaihtoehdon.

5.1.5 Heikkoudet palvelupaikkatoiminnassa

Selviettäessäni palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden ajatuksia havattuihin heikkouksiin vastaukset olivat vaihtelevia ja monipuolisia. Yhdyshenkilöt suhtautuvat eri tavalla näihin kysymyksiin. Kyse ei ole aina pelkästään palvelupaikan yhdyshenkilöstä, vaan laajemmin kyseisen työpaikan ilmapiiristä. Vastausten perusteella ei aina voi päätellä, kuinka yhdenmukaisia palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden (työyhteisöjen) käsitykset yhdyskuntapalvelusta ovat.

Vastausten perusteella muutamat heikkoudet liittyivät yksittäiseen palvelun suorittajaan. Eräs vastaaja koki huonona sen, että monella palvelun suorittajalla on päihdeongelma ja

tästä syystä heitä joutui valvomaan. Yksi vastaajista koki toimimisen valvojana negatiivisena, koska yhdyshenkilö koki ettei yhdyskuntapalvelun suorittajasta ole mitään hyötyä työyhteisölle, minkä vuoksi yhdyskuntapalvelun suorittajia ei ole koskaan ollut kyseisessä palvelupaikassa. Kuviossa 6. tutkimukseen osallistuneiden kokemukset yhdyskuntapalvelun heikkouksista.

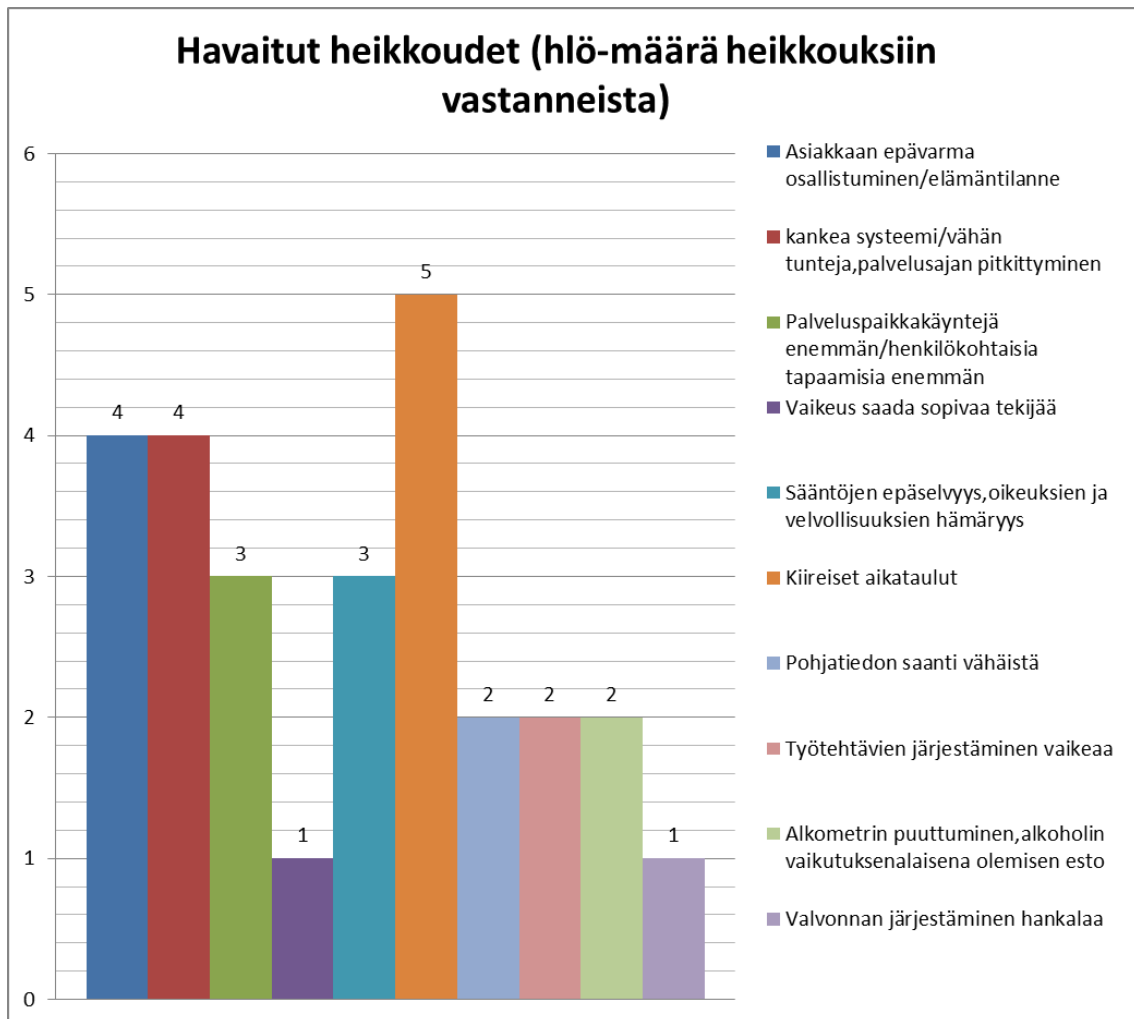
KUVIO 6. Tutkimukseen osallistuneiden kokemukset yhdyskuntapalvelun heikkouksista palvelupaikkatoiminnassa

Kyselyyn vastanneista yhdyshenkilöistä 29 (61,2 %) henkilöä ei havainnut heikkouksia. Vastaavasti 27 (38,8 %) löysi puutteita yhteistyöstä. Vastausten joukosta nousi esiin mielipiteitä, joissa vastaajista 5 kertoivat kiireisen aikataulun vaikeuttavan yhdyskuntapalvelun suorittamista, asiakkaan epävarman osallistuminen/elämäntilanteen vaikeuttavan toimeenpanon käytäntöjä vastaajista 4. Vastaajista 4 piti yhdyskuntapalvelua kankeana systeeminä, tunteja enemmän suhteessa rangaistusajan pituuteen 4 ja vastaajista 3 halusi tietoa tuomioiden perusteesta. Lisäksi toivottiin palvelupaikkakäyntejä enemmän 3 vastaajaa ja pohjatiedon saanti vähäistä 2, työtehtävien järjestäminen vaikeaa 2 vastaajalle ja asiakas päihtyneenä palvelussa vastaajista 2 koki vaikeana.

Lähtökohta on, että yhdyskuntaseuraamukselle ominainen piirre on juuri mahdollisuus kiinnittyä erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin sekä rikosta suosimattomiin yhteisöihin.

Tällöin palvelupaikkoihin kiinnittyvä seuraamus voi toimia sekä sosiaalisia taitoja (yhdyskuntapalvelua suorittava osana työyhteisöä) että konkreettista osaamista (mielekkäät yhdyskuntapalvelutehtävät) edistävänä rangaistuksena.

Rautniemen (2009, 169) tutkimuksessa arkisissa tilanteissa syntyy jännitteitä, mutta ne ovat määrällisesti suhteellisen vähäisiä. Ne palvelupaikat, jotka kokevat toiminnan liian vaativaksi tai perustaltaan epäonnistuneeksi, lakkaavat ottamasta yhdyskuntapalvelun suorittajia. Mitä ilmeisimmin palvelupaikkojen kanssa tehtävään yhteistyöhön tulisi suunnata nykyistä suurempi työpanos etenkin siinä tapauksessa, että yhdyskuntapalvelun käyttöastetta halutaan nostaa nykyisestä. Tutkimukseen osallistuneiden havaitsemat heikkoudet kuviossa 7.

KUVIO 7. Tutkimukseen osallistuneiden havaitsemat heikkoudet yhdyskuntapalvelu toiminnassa

Vastausten perusteella työtehtävien järjestämiseen kuluu aikaa ja yhdyshenkilöt kokee roolinsa vaikeaksi, koska työyhteisöstä ei aina löydy luontevasti toista henkilöä, jolle asian voisi delegoida. Vastauksista voi lukea pettymystä sen suhteen, etteivät yhdyskuntapalvelun suorittajat ole vastanneet sitä kuvaa, jonka he ovat itsestään antaneet ensitapaamisessa palvelun aloittamisesta sovittaessa. Myös vaihtoehtoisten palvelutehtävien etsiminen vaikuttaa vaikealta. Tehtävien hoitaminen on sidoksissa yhdyskuntapalvelun suorittajan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, ja toisaalta yhdyskuntapalveluun liittyvät tuntirajoitukset rajoittavat töiden järjestämistä.

Muuntosuhteen –yksi päivä vankeutta vs. yksi tunti yhdyskuntapalvelua ohella toinen syy, miksi yhdyskuntapalvelu mielletään vankeutta lievemmäksi rangaistukseksi, syntyy siitä peruslähtökohdasta, että yhdyskuntapalvelulla pyritään estämään vankeuden aiheuttamat yhteiskunnasta syrjäyttävät mekanismit. Peruslähtökohdansa mukaisesti yhdyskuntapalvelu voi parhaimmillaan toimia rangaistujen yhteiskuntaan integroimisen välineenä – mikä on ilmennyt eräissä tapauksissa väylänä työllistymiseen ja / tai koulutukseen tai on auttanut vankilakierteen katkaisemisessa. (Rautniemi 2009, 11).

Palvelun kesto pitkyy tarpeettomasti, vähäisten viikonpäivien ja työpäivätuntien takia. Henkilökohtainen kontakti suotava ja tieto mistä syystä on rangaistu Jatkuva käytäntö että henkilö puhaltaisi aina tullessaa suorittamaan palvelua. Yhdyskuntapalvelun suorittaja päähtyneenä työpaikalla-ovat työntekijät ja esimies vaikeassa välikädessä. Asiakkaasta saatava pohjatieto vähäistä.

Yhteistyö eri organisaatioiden (palvelupaikkojen) välillä vaatisi enemmän vuoropuhelua ja kommunikointia. Yhteistyön mahdollisuus voidaan kuitenkin ymmärtää eri tavoilla eri tahoilla. Pelkän käsitteen käyttäminen ei vielä kerro ihmisten tavasta ajatella tai toteuttaa asioita. Tarvitaan tietoista pohdintaa, jossa organisaatiot ja työntekijät yhdessä pohtisivat, mitä on yhdenvertainen, aidosti vuorovaikututtainen yhteistyö. (Sorsa 2002, 65-75.)

5.1.6 Hyvä yhteistyö palvelupaikkatoiminnassa

Yhdyshenkilöistä 29 (61,2 %) ei havainnut yhteistyössä heikkouksia. Heidän mielestä palvelupaikkatoiminta on yhdyskuntapalveluasiakasten auttamista. Palvelupaikkojen työyhteisöt ovat käsitelleet ja hyväksyneet toimimisen palvelupaikkana ja yhdyskuntapalvelun kuuluvan osana heidän omaa toimintaansa ja sen heille kuuluvaksi. Yhdyskuntapalvelutyössä yhteistyö palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden (työyhteisöjen) kanssa näkyy tasavertaisena vaikuttamisena ja vuoropuheluna.

Yhdyskuntaseuraamustyön yhdyskuntapalvelusääntöjen on myös oltava avoimia ja kaikkien tiedossa. Tämä osaltaan varmistaa sen, että palvelupaikkojen yhdyshenkilöillä (työyhteisöjen) ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöillä on yhteisesti sovittu arvokeskeinen lähtökohta yhdyskuntapalvelutyön kehittämiseksi.

Yhteistyö on yksi tärkeimmistä voimavaroista työntekijöiden ammattitaidon kannalta ja mukana olleilla organisaatioilla on samansuuntaiset tavoitteet, mikä antaa hyvät mahdollisuudet yhteistyöhön. Tämän kehittämistehtävän perusteella yhteistyötä eri organisaatioiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen välillä tulisi edelleen kehittää.

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöt toivovat, että Rikosseuraamuslaitokselta saadaan sen käytäntöä tukevaa ohjausta. Tiedonkulun odotetaan olevan molemminpuolista. Kehittämistehtäväni tarkoituksena on ollut tehdä yhdyskuntaseuraamustyö näkyväksi ja ymmärrettäväksi sekä siten helpottaa yhteistyötä eri organisaatioiden välillä.

Todellista yhteistyötä on se, että kuullaan yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöitä aidosti ja että tämä vaikuttaa asiantuntijajärjestelmissä tehtäviin ratkaisuihin. Rikoskierteen katkaiseminen ja syrjäytymisen ehkäisy edellyttää moniäänisyyttä. Työskeneltäessä rikoksiin syyllistyneiden kanssa valta ja asiantuntijuus kuuluvat usein järjestelmälle ja työntekijöille. Asiantuntijuutta näkyväksi tekemällä on mahdollista tavoitella rikoksiin syyllistyneiden äänen kuulemista ja yhteiskunnallista osallisuutta. (Jokinen & Juhila 2008,61-62.)

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöillä oli myönteinen käsitys siitä, että yhdyskuntapalvelu on nykyisellään tarkoituksenmukainen ja sillä on tuomittuja yhteiskunnassa kiinni pi-

tävä, joskus jopa siihen kiinnittävä merkitys. Tämä merkitys syntyy kokonaisuudesta, johon kuuluu palkaton työ ja johon voidaan yhdistää ohjelmia ja suorittajaa tukevia elementtejä.

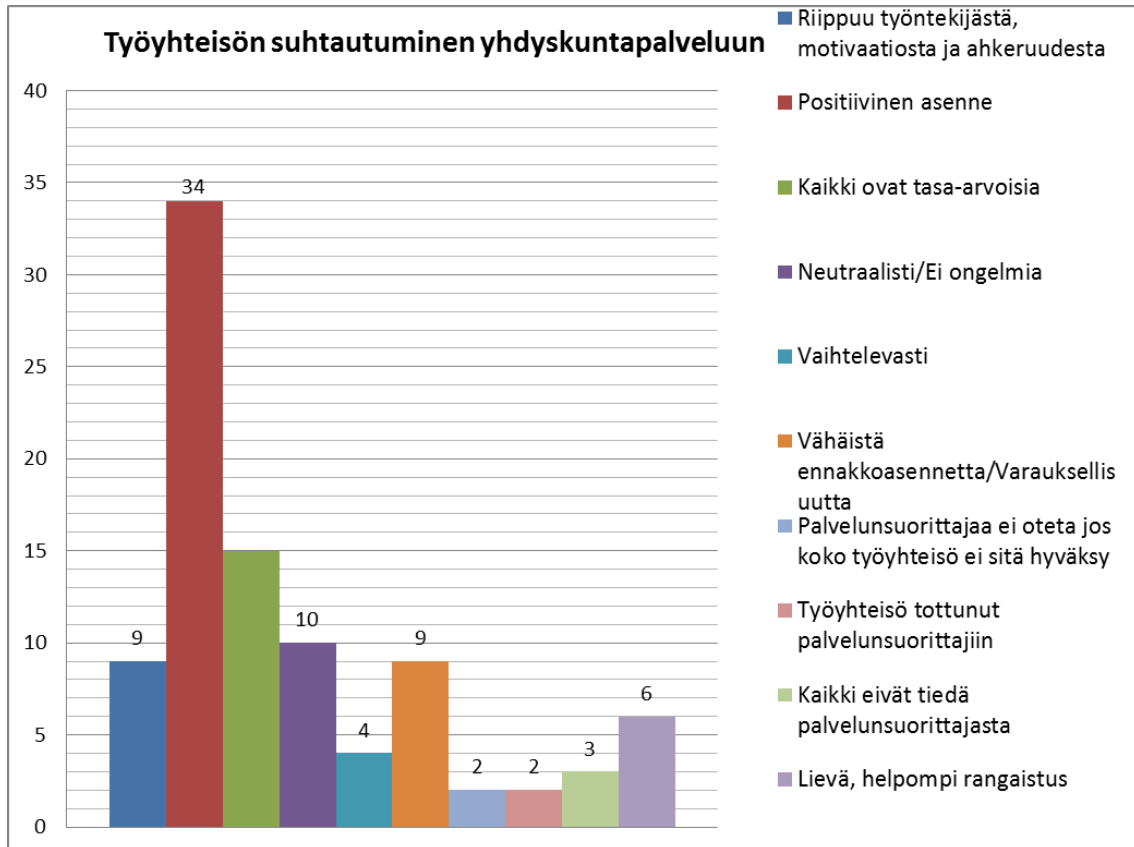
5.1.7 Työyhteisön suhtautuminen palvelun suorittajaan

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöt ovat kyselyyn vastanneina arvioineet yhteistyöhön liittyviä tärkeitä ja merkityksellisiä asioita vastaamalla kysymykseen, mitä yhteistyö on heille merkinnyt ja millaisia kehittämissideoita palvelupaikkatoimintaan heillä on? Näitä ulottuvuuksia aineistossa ovat positiivinen asenne 34 (69,4 %)), tasa-arvo 15 (30 %) ei ongelmia 10 (18,4 %) vaihtelevasti 10 (20,4 %), luottamuksen rakentaminen, vastavuoroisuus, tuki ja rangaistuksen suorittaminen sinällään. Kyseiset teemat olen nostanut aineistosta sillä perusteella, että suurin osa yhdyshenkilöistä on korostanut niiden tärkeyttä.

Yhdyskuntapalveluun voitaisiin yhdyshenkilöiden mielestä sisällyttää palvelutunteja, joiden aikana Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijät ja yhdyskuntapalvelun suorittajat kohtaisivat. Tällainen toimintamalli voisi parantaa yhdyskuntapalveluun tuomittujen asemaa muiden viranomaisten suuntaan sellaisena palveluohjauksena, jossa ohjattaisiin myös palvelujärjestelmää eikä vain asiakasta. (Rautniemi 2009,170.)

Yhdyskuntapalvelun suorittajien vaikutuksia organisaatioiden työyhteisöihin sekä työntekijöiden suhtautuminen yhdyskuntapalvelun suorittajiin.Yhdyskuntapalvelun suorittajien läsnäolo oli vaikuttanut työyhteisön suvaitsevuu den, ymmärtämyksen, tasa-arvoisuuden ja tiedon lisääntymiseen. Suorittajat olivat myös omalla työpanoksellaan tuoneet helpotusta työpaikan työpaineisiin.

Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että yhdyskuntapalvelun suorittajasta ollut vähäistä ennakkoasennetta ja varauksellisuutta. Yleisesti ottaen vastaajat olivat sitä mieltä, että yhdyskuntapalvelun suorittajat sopeutuivat työyhteisöihin ja yhdyskuntapalvelun suorittajat koettiin positiivisina ja työyhteisöä rikastuttavana. Näin yhdyskuntapalvelun suorittaja kokee, että hänestä on merkitystä ja hänen työtään arvostetaan. (Kuvio 8.)

KUVIO 8. Työyhteisön suhtautuminen yhdyskuntapalvelun suorittajaan

Ihmiset otetaan ihmisinä. Ulkoinen olemus ja käyttäytyminen saa toisinaan aikaan varauksellisuutta ja ennakkoluuloja / pelkoja. Yhdyskuntapalvelun suorittajaan suhtaudutaan myönteisesti ja arvostavasti, henkilön yksityisyyttä kunnioittaen. Hyvät kokemukset, yhteiskunnallinen vastuu, sekä työn suorittamisesta saatu hyöty luovat positiivisen suhtautumisen.

Yleisesti ottaen vastaajat olivat sitä mieltä että suorittajat pystyivät sopeutumaan työyhteisöihin ja heillä on riittävästi tietoa ja kykyä suoriutua yhdyskuntapalvelusta. Yhdyskuntapalvelun suorittajien velvollisuuksiin on sisällytetty valvonnallisia tehtäviä ja niihin sisältyy myös yhdyskuntapalvelun suorittajan tukemista ja ohjausta. Yhdyskuntapalvelupaikalla olemisen ja palveluehtojen noudattaminen luo asetelman, jossa on kyse sosiaalisen kontrollin muodosta, mikä lisää yhdyskuntapalvelua suorittavan halusta muuttaa omaa elämää. (Rautniemi 2012, 133-134.)

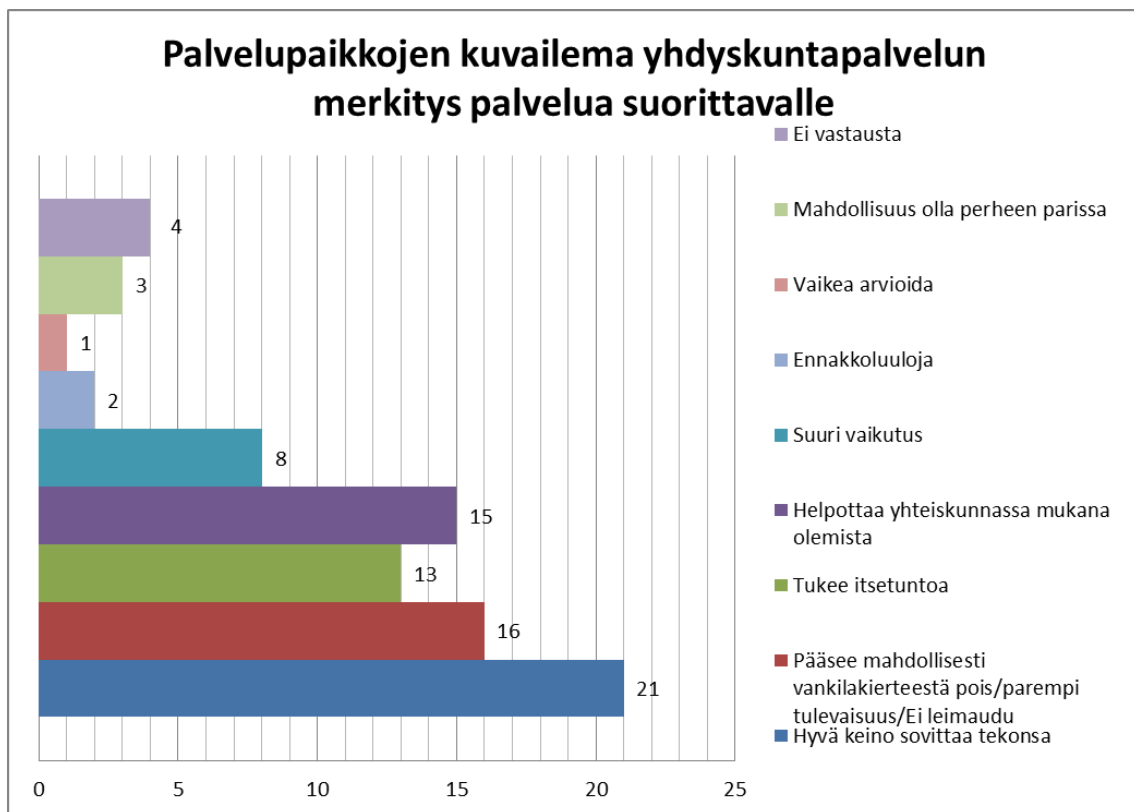
Kyse ei ole pelkästään yhdyshenkilöstä, vaan laajemmin kyseisen työpaikan ilmapiiristä. Aineiston perusteella ei voi päätellä, kuinka yhdenmukaisia koko työyhteisön käsitteet yhdyskuntapalvelusta ovat. Kysymys mihin tehtäviin rangaistusta voi sijoittaa, avaa kiinnostavan näkökulman sen pohtimiseen, miten yhteisöön sijoitettava vankeusrangaistus vaikuttaa itse yhteisöön ja miten yhteisö puolestaan vaikuttaa rangaistustaan suorittavaan. Kyse on varsin erikoisesta suhteesta rangaistusta suorittavan ja työpaikallaan omaa työtään (tai vapaaehtoistyötä) tekevien henkilöiden välillä palvelupaikalla. (Rautniemi 2009, 63).

5.1.8 Yhdyskuntapalvelun merkitys palvelua suorittavalle

Työyhteisön suhtautuminen sekä millaisen merkityksen palvelupaikat antavat yhdyskuntapalvelua suorittavalle asiakkaalle palvelupaikalla, nousi esiin mielipiteitä, jossa vastaajat kertoivat yhdyskuntapalvelun olevan suuri merkitys suorittajalle, koska rangaistuksen voi suorittaa normaalissa elinpiirissä eikä vankilassa. Suorittaja voi jatkaa elämistä kotona, säilyttää perhesuhteensa, käydä töissä tai opiskella.

Aineiston perusteella voi sanoa, että yhdyskuntapalvelu on rangaistus, joka kytkee palkattoman työn kautta yhdyskuntapalvelua suorittavan yhteyteen työyhteisön kanssa. Koska yhdyskuntapalvelun toimeenpano sijoittuu eri organisaatioihin, on palvelupaikan ihmisillä ja heidän toimintakulttuurillaan tärkeä rooli tuomion toteutumisessa. (Rautniemi 2009, 169).

Vastaajilta kysyttiin yhdyskuntapalvelun merkitystä suorittajalle. Vastaajista 21 (42,9 %) koki, että yhdyskuntapalvelun suoritus on hyvä keino sovittaa tuomio, 16 (32,7 %) yhdyshenkilöä koki, että yhdyskuntapalvelijalla on parempi tulevaisuus, ei leimaudu sekä vankilakierteen katkaiseminen ja 15 (30,6 %) näki, että yhdyskuntapalvelua suorittava on mukana yhteiskunnassa, sekä 13 (26,5 %) vastaajaa piti tärkeänä sitä, että yhdyskuntapalvelun suoritus tukee suorittajan itsetuntoa. Palvelupaikkojen kuvailemaa yhdyskuntapalvelun merkitystä yhdyskuntapalvelua suorittavalle havainnollistaa kuvio 9.

KUVIO 9. Yhdyskuntapalvelun merkitys palvelua suorittavalle

Hän saa suorittaa rikoksesta saamansa rangaistuksen inhimillisissä olosuhteissa tehden työtä, josta on yleistä hyötyä. Hän voi tuntea olevansa yhteisön hyödyllinen jäsen. Koemme (toivomme) asiakkaan näkevän yhdyskuntapalvelun järkevaksi tavaksi suorittaa tuomio. Asiakas on mukana yhteiskunnan normaalissa arjessa mukana.

Yhdyskuntapalvelun tavoitteet perustuu siihen, että yhdyskuntapalvelu liittyy yhdyskuntapalvelua suorittavan vuorovaikutukseen rikoksiin syyllistymättömien kanssa, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, miten yhdyskuntapalvelua suorittava ottaa vastuuta tekemästään rikoksesta. Palvelupaikan hyväksyntä voi edustaa yhdyskuntapalvelua suorittavalle vastaanottoa ja luottamusta, mikä tukee yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilökohtaista muutosprosessia niin, että katumus on helppo ilmaista. (Rautniemi 2012, 138-139.)

Yhdyskuntapalvelu vaatii siihen tuomitulta useimmiten enemmän kuin siihen konkreettisesti sitoutuvan ajan. Palkaton työ sitoo suorittajaa suhteellisen pitkän aikaa, ja palvelupaikkojen yhdyshenkilöt pitävän tämän takia rangaistusta suhteellisen vaativana.

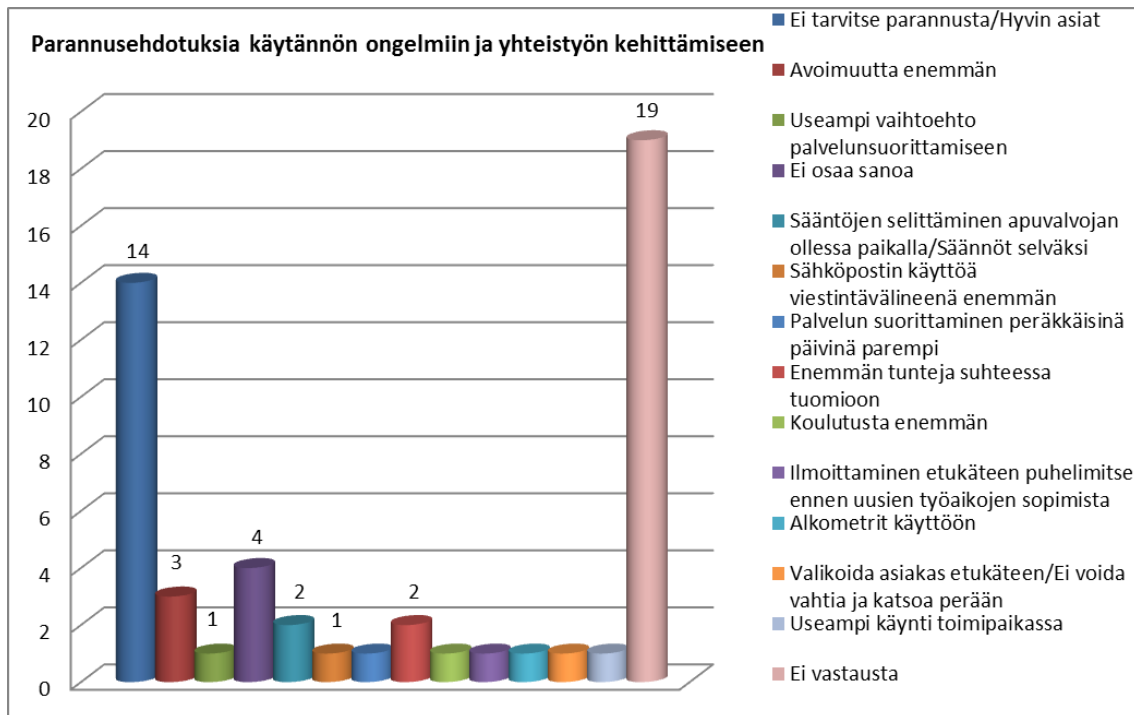
Yhdyskuntapalvelu tarjoaa tukevia rakenteita erityisesti niille tuomituille, jotka ovat aloittaneet jonkinlaisen oman muutostyöskentelyn päästäkseen irti rikoksista ja niihin keskeisesti liittyvästä päihteiden käytöstä. Tässä suhteessa yhdyskuntapalvelu on jotain erityistä, mutta samalla tällaisen rakenteen täysimittainen hyödyntäminen vaatii paljon kehittämistä ja ammatillista osaamista niin Rikosseuraamuslaitokselta kuin sosiaalityöltäkin. (Rautniemi 2009, 10).

Seuraavassa luvussa vastaan tutkimustehtävään 2. Millaisia ehdotuksia tutkimukseen osallistujat esittävät rikosseuraamusalan kehittämiseksi yhdyskuntapalvelussa yhdyshenkilöiden näkökulmasta Rikosseuraamuslaitoksen kanssa?

5.1.9 Tutkimukseen osallistuneiden ehdotuksia yhdyshenkilöiden ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön kehittämiseksi

Yhdyskuntapalvelussa palkattomaan työhön yhdistyvät yhdyskuntapalvelupaikan, usein varsin rikkaat, sosiaaliset verkostot, jotka eivät tule helposti näkyviksi. Tämä rakenne mahdollistaa onnistumisen kokemuksia työtehtävissä ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen osallistumisessa. Tästä muodostuu usealle rangaistustaan suorittavalle vaativa kokonaisuus, mutta tuo vuorovaikutussuhde arjen tasolla tuo myös palvelupaikkojen yhdyshenkilöt erityisellä tavalla osaksi rankaisemisen järjestelmää. Ristiriitoja syntyy väistämättä, mutta kerätyn aineiston perusteella vakavia ongelmatilanteita syntyy varsin vähän. (Rautniemi 2009, 10).

Suurin osa vastaajista 19 (38,8 %) koki, että käytännön ongelmia ei ole ollut palvelupaikoilla, 14 (28,6 %) koki että on hyvin asiat. Käsitykseni perusteella vastaajat pitivät yhteistyötä yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa toimivana ja onnistuneena. Kuviossa 10 tutkimukseen osallistuneiden ehdotuksia yhteistyön kehittämiseen.

KUVIO 10. Tutkimukseen osallistuneiden ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi

Yhteistyön sujumista perusteltiin mm. seuraavin kommentein;

Avoimuutta toimintaan, käydään aina kaikkien osapuolten ollessa läsnä yhdyskuntapalvelun pelisäännöt, jolloin kaikille tulee asiat selviksi. Koska yhteistyö sujuu sinällään oikein hyvin, varsinaisia parannusehdotuksia ei osata antaa. Käytännön asiat ja yhteistyö toimii, ei ongelmia.

Palvelupaikkojen edustajat kokevat että ovat tekemässä merkityksellistä työtä yhdyskuntapalvelua suoritettavien elämäntilanteen parantamiseksi ja näin liittävätkin itsensä osaksi laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta kohdatessaan tuomittuja omalla työpaikoilla yksilöinä. (Rautniemi 2012, 163.) Palvelupaikkojen yhdyskuntapalveluiden haastattelusta on luettavissa, etteivät he tiedä ainakaan kaikista palvelun suorittajista, mistä rikoksesta tuomio on annettu. Osa jopa sanoo, ettei se heitä kiinnosta tai he eivät halua sitä tietää. (Rautniemi 2009, 64). Yhdyskuntapalveluiden mukaan yhdyskuntapalvelun laaja käyttö ja siinä onnistuminen vaikuttaa siihen, että he hyötyvät yhdyskuntapalvelusta.

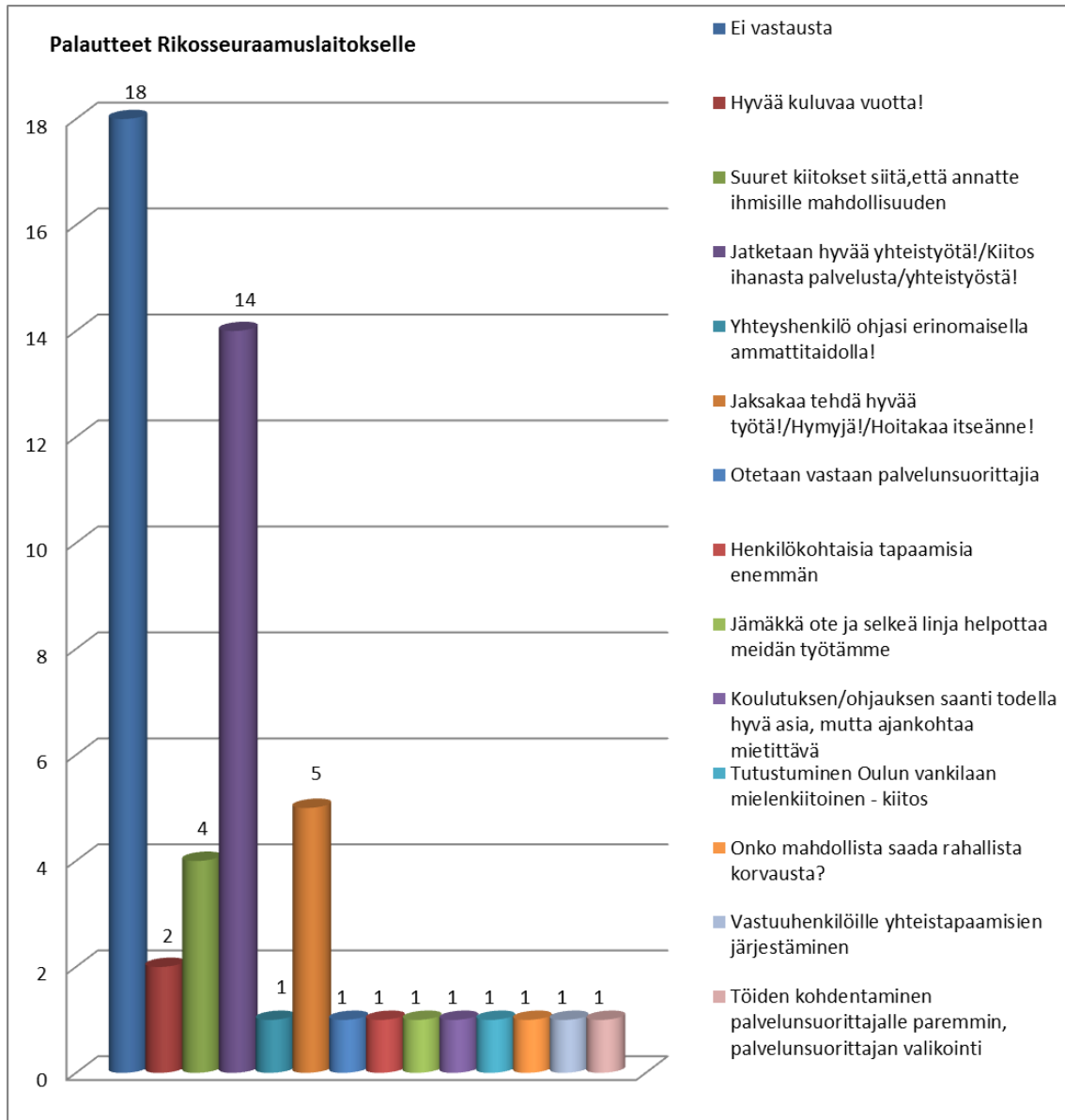
5.1.10 Palautteet Rikosseuraamuslaitokselle

Tämän päivän yhteiskunnan ja työelämän keskeinen piirre on nopeutunut muutos. Se asettaa uusia vaatimuksia ja edellyttää uudenlaisia valmiuksia nyky-yhteiskunnassa toimivilta asiantuntijoilta. Oman ja toisen organisaation työtoiminnan hyvä ymmärtäminen ja arvostaminen ovat lähtökohtina yhteistyön kehitykselle. Toimiminen yhteistyössä antaa mahdollisuuden nopeuttaa asioiden etenemistä ja säästää aikaa. Laaja näkemys tuotta kyvyn virittää yhteistyötä yhdyshenkilöiden ja Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimiston välillä. (Rautniemi 2009, 68.)

Yhdyshenkilöiden palautteessa työntekijöille arvostettiin sitä, että työntekijät ovat kyenneet tarjoamaan sellaisia yhdyskuntapalvelun suorittajia, joilla on sosiaalista toimintakykyä. Palvelupaikalle ja yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöille on syntynyt mitä ilmeisimmin toimiva suhde, joka johtaa oikeanlaisten henkilöiden valikoitumiseen ja valintaan. Kyse on kaksisuuntaisesta prosessista, jossa paljon käytetylle palvelupaikalle kehittyy aktiivinen valintoja tekevän toimijan rooli.

Palvelupaikkojen ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välinen yhteistyö perustuu toimivaan ja joustavaan yhteistyöhön. Laajemmin tarkasteltuna yhteistyö on sitä että yhteistyökumppaneilla on yhteinen tehtävä, työ suoritettavanaan tai on yhteinen ongelma ratkaistavana. Haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan verkostoja ja organisaatioiden kykyä toimia yhteistyössä, jolloin työntekijöiden asiantuntijuus ja osaaminen on yhteisessä käytössä. Yhteistyössä palvelupaikkojen kanssa jaetaan tietoa ja omaa osaamista sekä tehdään suunnitelmia yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Palvelutehtävien rinnalla sosiaaliset verkostot vaikuttavat yhdyskuntapalvelusta suoriutumiseen ja siihen, kokeeko suorittaja sen omia voimavaroja lisäävänä vai vähentävänä. Palvelupaikkojen monimuotoisuus, mahdollisuudet ja resurssit tukea yhdyskuntapalvelun arkea on kuvattu kuviossa 11.

KUVIO 11. Tutkimukseen osallistuneiden palautteet Rikosseuraamuslaitokselle

Yhdyshenkilöiden palautteet yhteistyöstä olivat positiivisia. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteistyö yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden kanssa on yhdysenkilöiden mielestä sujuvaa.

Haluan kiittää Rikosseuraamuslaitosta tästä mahdollisuudesta minkä rikoksen tekijä saa ja, että hän pystyy suorittamaan rangaistuksen olemalla hyödyksi yhteiskunnalle. Vastuutyöntekijä valmensi ja ohjasi meitä erinomaisella ammattitaidolla palvelun järjestämisessä. Voimme tarjota palveluita, jotka keskittyvät yksilölliseen ohjaukseen ja tukeen

6 KEHITTÄMISTYÖN TULOSTEN ARVIOINTI

6.1. Yhdyskuntapalvelun toimivuus

Yhdyskuntapalvelun palvelupaikat ovat toiminnan elinehto. Palvelupaikat riittäisivät hyvin, mikäli niihin tarjottaisiin terveitä, ahkeria ja säntillisiä henkilöitä palkattomaan työhön. Paikkoja tarvitaan kuitenkin kaikille, joiden arvioidaan suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta, myös työelämää kokemattomille, muuhunkin kuin rattijuopumukseen syyllistyneille, sosiaalisesti taitamattomille sekä päihdeongelmallisille. (Lavikkala 2006, 30.) Palvelupaikat ja palvelupaikkatyö ovat luonnollisesti keskeisiä yhdyskuntapalvelussa, ilman näitä paikkoja ei yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorittaminen olisi mahdollista.

Palvelupaikkojen vaaliminen ja hankkiminen on myös haastavaa. Toisaalta täytyy osata markkinoida ylimääräisiä käsipareja avustaviin töihin ja toisaalta on muistutettava, että suorittajat ovat rikoksista tuomittuja ja usein päihdeongelmaisia. Palvelupaikkatyöllä on suuri merkitys asenteiden muokkaamisessa ja toiminnan kautta on mahdollista murtaa käsityksiä rikoksiin syyllistyneistä.

Rikosseuraamusalan yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöille palvelupaikat ja niiden henkilöstö ovat ammatillisen työn kohde. Yhdyskuntapalvelussa ei ole kyse pelkästään yhdyshenkilöiden ja asiakkaan välisestä vuorovaikutuksesta. Yhdyshenkilöiden näkökulmasta tämä merkitsisi kykyä ja halua ymmärtää rikosseuraamusalan käytäntöjä. Palvelupaikaksi on saatettu ryhtyä hyvin erilaisista motiiveista Toiset palvelupaikat haluavat ilmaista työvoimaa, toiset haluavat osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja toisilla toiminta kumpuaa auttamishalusta.

ämä edellyttää rohkeutta ja avoimuutta tarkastella työkäytäntöjä uudelleen niissä tilanteissa, joissa työskennellään yhteisten asiakkaiden kanssa. Tällöin syntyy uutta ja jaettava asiantuntijuutta, joka ei ole palautettavissa yksittäisen työntekijän osaamiseen, vaan palvelujärjestelmän toimintarakenteiden uudelleen muodostumiseen. (Lundahl 2009,12).

Yhdyskuntapalvelun toimeenpano tarjoaa palvelupaikoille mahdollisuuden luoda yhteistyösuhteita yhdyskuntaseuraamustoimiston ja asiakkaan välillä. Syntyy sellaisia vuorovaikutussuhteita, jotka ovat syntyneet yhteisen toiminnan ja kokemuksen kautta ja vaikuttavat sekä yhdyskuntapalvelua suorittavan että palvelupaikan yhdyshenkilön toimintaan. Tämä on mahdollisuus ja edellytys yhdyskuntapalvelun tarkastelemiselle seuraamuksena, joka luo edellytykset yhteistyölle. Toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi tulisi pystyä lisäämään yhteistyötä myös sidosryhmien kanssa. Suunnitelmien toteuttaminen edellyttää laaja yhteistyötä yhteiskunnan eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. (Rautniemi 2009, 138.)

Yhdyskuntapalvelu siirtää käytännöllistä valtaa palvelupaikoille, koska palvelupaikoilla on oikeus valita keitä he ottavat suorittamaan yhdyskuntapalvelua. Jokaisella palvelupaikalla, palvelupaikan oman kulttuurin välittämänä ratkaistaan palveluehtojen käytännöllinen tulkinta. Keskeisemmät palvelutehtävät yksilöidään palvelupaikkasopimuksessa. Kysymykseen tulevat vain avustusluontoiset tehtävät, tai sellaiset tehtävät joihin ei sisälly taloudellista tai muuta huomattavaa vastuuta

Yhteistyön mahdollisuutta edistää tiedon saatavuus, toimijoiden läheisyys, sekä toimiva ilmapiiri. Yhdyskuntapalvelun toimeenpano luo sellaisen suhteen, jonka varassa yhdyskuntapalvelua suorittava voi päästä osalliseksi rikoksiin liittymättömiin yhteisöihin. Tämä tarjoaa palvelua suorittavalle mahdollisuuden reflektoida omaa tilannetta ilman eristämistä muusta yhteiskunnasta. Rikoksista irtaantuminen edellyttää palvelun suorittajalta valintojen kriittistä tarkastelua.

6.2 Yhdyshenkilöiden kokemukset asiakkaasta palvelupaikoilla

Rautniemen (2009, 148) tutkimuksessa kansalaisyhteiskuntaa sijoittavana rangaistuksena yhdyskuntapalvelussa yhdyskuntapalvelun suorittajaa on mahdollista tukea monella tapaa muutospyrkimyksissä. Osallistuminen työpaikoilla arkeen ja tekemiseen nähdään palvelua suorittavalle myönteisenä rutiinia tuottavaksi asiaksi. Samalla kun yhdyskuntapalvelua pidetään asiakkailta paljon vaativana seuraamuksena, sen uskotaan tarjoavan mahdollisuuden onnistumisen kokemuksiin. Vaikka onnistuminen realisoituu palvelupaikalla, se ei vähennä Rikosseuraamuslaitoksen työn merkitystä. Päinvastoin

onnistumisen ehtona on oikea arvio yhdyskuntapalvelun suorittajan tilanteesta, arviosta vastaavan palvelupaikan löytäminen sekä oikeanlaisen tuen tarjoaminen.

Yhdyskuntapalvelu nähdään rangaistuksena, jossa yhdyskuntapalvelun suorittaja ehkä ensimmäistä kertaa joutuu pysähtymään ja miettimään elämäänsä. Rikosseuraamusalan toiminta on vaikuttavaa jos sen kautta pystytään vähentämään yhdyskuntapalvelua suorittavan riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Varsinaisen rangaistukten täytäntöönpanotehtävän ohella toiminnassa yhä keskeisempää on sen vaikuttavuuden lisääminen. Rangaistusaikaa koskevien suunnitelmien toteuttamisessa ja toimintojen järjestämisessä korostuu yhdyskuntapalvelun välinen yhteistyö. (Järvinen 2007, 19.)

Palvelupaikalla tapahtuvaan työskentelyyn on olennaista se miten yhdyskuntapalvelun suorittajat otetaan mukaan työyhteisöön. Onnistuessaan on kyse siitä, että toiminta perustuu yhteiseen tekemiseen ja siitä syntyvään keskinäiseen luottamukseen. Monelle yhdyskuntapalvelun suorittajalle yhdyskuntapalvelu on kokemus osallistumisesta työhön ja sen sääntöihin perustuvaan toimintaan. Näiden myötä kasvaa luottamus yhteiskuntaa kohtaan ja syntyy halu irtaantua rikoksista. Itsekontrolli ja palvelupaikan sosiaaliset suhteet ja yhdyskuntapalvelun suorittaminen tekee lähtökohdan, jossa yhdistyvät luottamus, yhteistyö ja sosiaalinen kasvu, jotka ovat sosiaalisen kontrollin perusta. (Rautniemi 2012, 165-170.)

Palvelupaikkojen yhdyskuntapalvelun mukana he haluavat olla myös tukena yhdyskuntapalvelua suorittavien ratkaisusta, jotka tähtäävät irti pääsyyn rikoksista ja päihteistä. Yhdyskuntapalvelussa saatu kontakti työelämään, työyhteisöön ja työelämän edellyttämään rytmiin, näyttää olleen ratkaiseva askel myös päihteistä kuntoutumisessa. (Rautniemi 2009, 141-144.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kehittämistyöni tavoitteena oli tuoda esille palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden kokemukset siitä, mitkä tekijät motivoivat heitä olemaan mukana palvelupaikkatoiminnassa, sekä millaisia ehdotuksia yhdyshenkilöillä on yhteistyön kehittämiseksi. Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden asema seuraamuksen täytäntöönpanossa ei ole viranomaisrooli, vaan se jäsentyy työpaikalla toimivana kansalaisena ja työpaikan arkinormiston näkökulmasta. Parhaimmassa tapauksessa yhdyskuntapalvelurangaistuksen kautta rikoksentekijä voi tuntea kuuluvansa johonkin yhteisöön ja yhdyskuntapalvelu voi tuoda mukanaan positiivisen muutoksen hänen elämäänsä.

Rautniemi (2008, 12) toteaa niin ikään, että yhdyskuntapalvelu on erityinen rangaistus juuri sen vuoksi, että rangaistus toimeenpannaan toimipaikoissa, joiden henkilökunta ei ole viranomaisasemassa. Yhdyskuntapalvelurangaistusta suunniteltaessa yksi näkemys oli, että siihen ei liity yhtä voimakkaita sosiaalisia haittavaikutuksia kuin vankeusrangaistukseen. Yhdyskuntapalvelulla on mahdollista edistää rikoksentekijän kykyä selviytyä yhteiskunnassa ja korostaa hänen oman vastuun merkitystä.

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välinen yhteistyö vastaa moniin haasteisiin, joita ovat kokonaisvaltainen lähestymistapa, asiakaslähtöisyys ja verkostojen huomioiminen. Yhteistyön kehittämiseen tarvitaan asiasisältöjen, dialogien ja reflektointien kehittämistä. Yhdyskuntapalvelua suorittaessaan rikoksentekijä on normaalin yhteiskuntaelämän piirissä.

Suurin osa palvelupaikoista on lähtenyt mukaan siksi, että palvelupaikkana toimiminen sopii palvelupaikan arvomaailmaan. Osa on lähtenyt mukaan siitä syystä, että he saavat yhdyskuntapalvelun suorittajan työpanoksen hyväkseen. Yhdyskuntapalvelu tarjoaa suorittajalle muutoksen mahdollisuuksia, jotka voivat johtaa parempaan kiinnittymiseen yhteiskuntaan ja uusintarikollisuuden vähenemiseen.

Muutostyön kannalta yhdyskuntapalvelu on hedelmällinen lähtökohta. Yhdyskuntapalvelu on vankeuden vaihtoehto, joka edellyttää sitoutumista tiettyihin ehtoihin ja päiheteidenkäytön jonkin asteista hallintaa, se vaatii säännöllisyyttä ja vastuun ottamista pal-

velun suorittamisesta. Näin ollen erilaisten sisältöjen, kuten päihdehuollon palveluiden yhdistäminen yhdyskuntapalveluun, saattavat näyttäytyä uudessa valossa tuomitulle. (Lavikkala 2006, 31-32.)

Yhteisten arvojen mahdollinen kehittyminen perustuu yhdyskuntapalvelua suorittavan ja palvelupaikkojen työyhteisöjen jäsenten väliseen kanssakäymiseen ja kokemusasiantuntijoina molempien näkökulman huomioimiseen. Tämä tarkoittaa puolestaan sitä, että tuomion toimeenpano palvelupaikalla luo edellytyksiä työyhteisön jäsenille ymmärtää paremmin rikoksenteekijää. Jos näin tapahtuu niin seuraamuksen toimeenpanolla on yksilöllisiä vaikutuksia laajempi merkitys. Tilanteen ymmärtäminen ei merkitse rikoksen hyväksymistä. (Rautniemi 2012, 137.)

Palvelupaikat ovat työpaikkoja omine tehtävineen, kulttuureineen, henkilöstöineen ja mahdollisine asiakkaineen. Palvelupaikat ovat alueita ja yhdyshenkilöiden keinot vaikuttaa yhdyskuntapalvelua suorittavaan eivät perustu normeihin tai pakkoon. Voi vain todeta että yhdyskuntapalvelun suorittaminen joko luonnistuu tai sitten ei. Yhdyskuntapalvelun etuna on nähty myös se, että palkattoman työn kautta tuomittu antaa panoksensa yhteiskunnan hyväksi.

Yhdyskuntapalvelun etuna on, että se ei eristä tuomittua yhteiskunnan yhteisöjen ja tukipalvelurakenteiden ulkopuolelle. Palvelupaikoille voi olla suoranaista hyötyä yhdyskuntapalvelun suorittajasta. Tällaisten palvelupaikkojen henkilöstöllä on kykyä ja tahtoa hakea monipuolisia tehtäviä yhdyskuntapalvelun suorittajille. Yhdyskuntapalvelulla ainakin tässä on yhteiskunnallista merkitystä sillä tuomitun työpanos tulee yhteiskunnan hyödyksi ilman, että he saavat siitä korvausta. Osassa yhdyskuntapalvelupaikkoja ei tällaista hyötyä synny ja kaikki palvelupaikat eivät eri syistä kykene mahdollista hyötyä työpanoksesta realisoimaan. (Rautniemi 2012, 154-155.)

Palvelupaikoilla noudatetaan tavanomaista järjestystä yhdyskuntapalvelun suorittajien ottamisessa mukaan työpaikan arkeen, jolloin suorittaja on osa työyhteisöä, ja silloin työsuhteet ovat antoisia ja tukea antavia. Tämän onnistuessa on kyse siitä, että toiminta perustuu yhteiseen tekemiseen, sopimiseen ja siitä syntyvään keskinäiseen luottamukseen. (Rautniemi 2012, 167.)

Positiivinen kokemus on todellista, sillä se on tullut esille myös suullisissa keskusteluissa palvelupaikoilla yhdyshenkilöitten kanssa. Yhdyskuntapalvelun suorittaminen on tuonut asiakkaille vaihtelua arkeen ja mahdollisuuden olla osallisena yhteiskunnassa. Palautteen suhteen on syytä kuitenkin olla kriittinen ja pohtia sitä, miten yhdyshenkilöiden vastaukset kuvaavat todellisuutta.

Kyseenalaituksesta huolimatta yhdyshenkilöitten vastaukset kertovat todellisuudesta, sillä kyselylomakkeen täyttämistä he olivat valinneet lomakkeesta juuri ne vaihtoehdot, jotka pääosin kertovat myönteisistä kokemuksista. Asetetut tavoitteet olivat sellaisia, joita ei voi arvioida määrällisesti, eikä ulkopuolisena, vaan palvelupaikkojen yhdyshenkilöitten oman kokemuksen perusteella.

Vastauksista ilmenee, että yhdyskuntapalvelu on rangaistus, jossa palkattomaan työhön yhdistyvät sosiaaliset verkostot. Yhdyskuntapalvelu seuraamuksena avaa muutosmahdollisuuden mm.työtehtävät ja niiden ympärille rakentuva kommunikaatio sekä sosiaaliset suhteet tarjoavat mahdollisuuden yhdyskuntapalvelua suorittavalle henkilölle muutostyöskentelyyn. (Rautniemi 2009, 167.)

Yhdyskuntapalvelun suorittajien erilaiset valmiudet ja tarpeet edellyttävät laajaa palvelupaikkojen kirjoa. Jotta työ olisi tuloksellista, sitä tulisi kehittää ottaen huomioon kaikki erityispiirteet. Saadun palautteen perusteella yhdyskuntapalvelulle asetetut tavoitteet ja onnistumisen kokemukset, sosiaalinen osallisuus, hyvä ilmapiiri ja yhteisöllisyyden kokeminen toteutuivat.

Kaiken kaikkiaan voin todeta, että palvelupaikkojen yhdyshenkilöt olivat tyytyväisiä yhdyskuntapalvelun suorittajiin kuin myös yhteistyöhön yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöihin. Edelleen kehitettävää on, jotta yhteistyö toimisi parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi varteenotettava ratkaisuvaihtoehto on, että vastuutyöntekijät toimisivat omalla vastuualueella kerran kuukaudessa, viikon kerrallaan toimeenpanotyössä hankkimalla palvelupaikkoja. Myös palvelupaikkaverkoston tulee laajentaa koskemaan myös yksityissektoria, jolloin yhdyskuntapalvelun suorittajalle avautuu mahdollisuus julkisensektorin lisäksi näyttää työn edellyttämät taitonsa, jotta työnantajat ottaisivat heidät yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen töihin.

8 POHDINTA

Suomen kriminaalipolitiikka pyrkii hyvinvointipolitiikan keinoin vaikuttamaan yhteiskunnan turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantamiseen. Kriminaalipolitiikan yleinen tavoite on turvallisiksi koettu yhteiskunta, jossa rikollisuus, sekä rikollisuudesta ja sen kontrollista aiheutuneet haitat on minimoitu. (Rautniemi 2012, 25-27). Rikosseuraamusalan asiakkaiden selviytymistä ja uusintarikollisuutta kyetään ehkäisemään suunnitelmallisten ja räätälöityjen palvelujen avulla.

Yhteistyön mieltäminen eri tavalla vaikuttaa yhteistyön tekemiseen ja sen onnistumiseen sekä yhdyskuntapalvelua suorittavan asiakkaan saamaan apuun. Yhteistyön keskeisenä tehtävänä on tehdä näkyväksi yhteistyöhön liittyviä riskejä, jotta voidaan kehittää yhdyskuntapalvelun käytäntöjä. Osa yhdyshenkilöiden kommentaateista koski nimenomaan vastuutyöntekijän käyntejä palvelupaikoilla. Tässä yhteydessä he kritisoivat sitä, että heillä ei ole tietoa siitä mistä yhdyskuntapalvelun suorittajat on tuomittu.

Palvelupaikkojen yhdyshenkilöiden, yhdyskuntapalveluasiakkaan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijän välinen yhteistyö on luottamuksellista, joka toteutuu käytännön työskentelyssä ja verkostotyössä. Kasvotusten tapahtuva työskentely on yhdyskuntapalvelun suunnittelu- ja toteuttamistyötä. Näissä tilanteissa rakentuu luottamus ja asiakkaan mahdollinen sitoutuminen yhdyskuntapalveluun sekä sen toteuttamiseen. Yhdyskuntapalvelua suorittavalle asiakkaalle tehdään yksilöllinen toimeenpanosuunnitelma, joka määrittää asiakkaan yhdyskuntapalvelun sisällön, toteutusaikataulun ja työtehtävät palvelupaikalla. Verkostotyö luo osaltaan pohjaa vuorovaikutukselle. Lisäksi se mahdollistaa yksittäisten toimenpiteiden oikean kohdentumisen sekä ajoittumisen suhteessa muihin toimenpiteisiin.

Vastaajien palautteen mukaan yhdyshenkilöt kokivat, että Rikosseuraamuslaitos ja yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät olivat onnistuneet asiakkaiden sijoittamisessa palvelupaikkoihin. Tämä ilmeni yhdyshenkilöiden palautteissa, joiden mukaan yhdyskuntapalvelun suorittajat saivat myönteisiä kokemuksia yhdyskuntapalvelun suorittamisesta ja yhdessä tekemisestä palvelupaikolla.

9 KEHITTÄMISHAASTEET

Tämän päivän yhteiskunnan ja työelämän keskeinen piirre on nopeutunut muutos. Se asettaa uusia vaatimuksia ja edellyttää uudenlaisia valmiuksia nyky-yhteiskunnassa toimivilta asiantuntijoilta. Oman ja toisen organisaation työtoiminnan hyvä ymmärtäminen ja arvostaminen ovat lähtökohtina yhteistyön kehittämiseksi. Yhdyskuntapalvelun toimivuuden kannalta on olennaisen tärkeää turvata palvelupaikkojen riittävyys, yhdysenkilöiden tukeminen ja huolehtiminen heidän jaksamisestaan. Olisiko mahdollista kehittää palvelupaikkatyötä sellaiseksi, että siinä otettaisiin entistä enemmän huomioon palvelupaikkojen yhdysenkilöiden jaksaminen.

Palvelupaikkojen ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yhteistyö perustuu toimivaan ja joustavaan yhteistyöhön. Myös palvelupaikan järjestämisen rakenteiden tuomat ongelmat puhuttavat työntekijöitä. Yhdyskuntapalvelun toteutuminen käytännössä ratkeaa työyhteisön tasolla, jos työyhteisön asenne on kielteinen, ei palvelupaikkasopimusta saada aikaan. Osa työntekijöistä kokee tilanteet niin hankaliksi, että he olisivat valmiita vaikuttamaan palvelupaikkojen saatavuuteen lainsäädännön keinoin.

Mönkkösen (2002, 15, 53-56) asiantuntijakeskeisessä vuorovaikutusorientaatioissa toimintaa ohjaavat vahvasti asiantuntijoiden määrittämät tavoitteet ja tulkinnat. Tutkimustuloksissani tämä näkyy selkeästi, koska on kyse asiakkaista, jotka suorittavat rangaitustaan eli yhdyskuntaseuraamusta.

Juhila (2002, 13, 16,-18) on pohtinut asiakaslähtöistä vuorovaikutusta, jossa asiakas ymmärretään oman elämänsä parhaana asiantuntijana. Yhdyskuntaseuraamustyötä tarkasteltaessa voidaan hahmottaa ainakin integroiva, osallistuva ja osallistava yhdyskuntaseuraamustyö. Näissä marginaaleissa toimimisen ulottuvuudet ovat samanaikaisesti läsnä yhdyskuntaseuraamustyössä. Juhilan sanoin yhdyskuntapalvelua suorittavia on rohkaistava osallistavaan toimintaan. Näin tehden ihmisiä rohkaistaan omien käsitysten ja mielipiteidensä rakentamiseen, ilmaisuun eli oman äänensä kuuluville tuomiseen.

LÄHTEET

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä

Granfelt, Riitta 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle? Vangit kertovat asunnottomuudesta. Edita Prima Oy, Helsinki.

Granfelt, Riitta 2007. Tuettua polkua vapauteen. Selvitys Kriminaalihuollon tukisäätiön julkaisuja.

Helne, Tuula 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: Stakes. Tutkimuksia 123.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Hirsjärvi, S & Remes, P & Sajavaara P 2007. Tutki ja kirjoita. Otavan kirjapaino. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki

Hirsjärvi, S & Remes, P & Sajavaara P 2009. Tutki ja kirjoita. Otavan kirjapaino. Helsinki.

Hämäläinen, Juha 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutin arkistosarja 1 /2000, Kuopio.

Isoherranen, K 2005. Moniammatillinen yhteistyö. WSOY. Porvoo

Isoherranen, K 2008. Yhteistyön uusi- moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa: Enemmän yhdessä moniammatillinen yhteistyö. Isoherranen, K & Rekola, L & Nurminen, R. WSOY. Porvoo Viitattu 11.2.2012.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) 2008 Sosiaalityö aikuisten parissa. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Joukamaa, Matti ja työryhmä, 2010 Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010, Tampereen yliopisto.

Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Järvelä, Sampo; Kääriäinen, Juha & Valokivi, Heli 2002. Lainrikkajien projektit 1996-2002. Projektiselvitys Yhteistyössä rikoksettomään elämään –hankkeelle. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2002. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (toim.) 1995 Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma. Gummerus. Kirjapaino Oy.

Järvinen, M-K. 2007. Asiakas-työntekijäsuhteen dialoginen arviointi kriminaalihuollossa. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2007. Rikosseuraamusvirasto: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kiikkala I. 2000. Asiakaslähtöisyys toiminnan periaatteena sosiaali- ja terveydenhuollossa. Teoksessa S. Nouko-Juvonen, P. Ruotsalainen & I. Kiikkala, (toim). Hyvinvointivaltion palveluketjut. Helsinki: Tammi

Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto, Anneli (toim.) Muuttuva asiantuntijuus 1997. Yliopistopaino. Jyväskylä.

Kivivuori, Janne & Linderborg, Henrik 2009. Lyhytaikaisvanki. Tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäntilasta ja rikollisuudesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 248 ja Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2009. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.

Laine, Terhi & Hyväri, Susanna & Vuokila- Oikkonen, Päivi 2010. Syrjäytymistä vastaan, sosiaali- ja terveysalalla. Kustannusosakeyhtiö, Tammi. Riika-Latvia.

Lappi-Seppälä T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu. Helsinki

Launis K 1997. moniammatillisuus ja rajojenylitykset asiantuntijaryhmässä. Teoksessa; Muuttuva asiantuntijuus. Kirjonen, J & Remes P & Eteläpelto, A (toim) Yliopistopaino, Jyväskylä

Lavikka, R. & Lindeborg Henrik 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä . Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Tampereen yliopistopaino. Tampere.

Lundahl, Maaret 2009. Yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyön kehittämisen haasteet ja hyvät käytännöt. Palvelupaikkojen näkökulmia kehittämistarpeista. Järvenpää. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Julkaisematon teos.

Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Yliopiston painatuskeskus. Kuopio.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus, Dialoginen asiakastyö. Edita Prima Oy.
Nouko-Juvonen, Susanna & Ruotsalainen, Pekka & Kiikala Irma 2000. Hyvinvointivaltion palveluketjut. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisen tutkimuksen kohteena johdatus fenomenologiaan. Suomen fenomenologinen instituutti. Tampere.

Raunio, K. 2009. Syrjäytyminen Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaajakoski: Kirjapaino Gummerus Oy.

Rautiainen, M. 2010. Sosiaalinen vahvistaminen - muutostyöskentely, kuntoutuminen, kontrolli ja sinnikkyys asumiseen liittyvän työn yhteydessä. Edilex. Julkaistu 28.10.2010 www.edilex.fi/lakikirjasto/6857

Rautniemi, L. 2009. Vapaus – suuri vankila. Yhdyskuntapalvelu kansalaisyhteiskuntaan sijoittuvana rangaistuksena. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2009. Rikosseuraamusvirasto: Vammalan Kirjapaino Oy.

Rautniemi, L. 2012. Yhdyskuntapalvelu kansalaisyhteiskunnan ja valtion rajamailla. Teoreettis-Empiirinen tutkimus. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere. Rikosseuraamusalan käsikirjoja 1/2006. Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset. Kriminaalihuoltolaitos.

Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009. Rikosseuraamusvirasto. Rikosseuraamusvirasto. Organisaatio. Viitattu 11.2.2013. Rikosseuraamusvirasto. Vankeinhoidon uudistus vaatii uusia rakenteita, uusia työtapoja.

Rikosseuraamusalan tutkimuksia. www.rikosseuraamusalan.julkaisuja.fi/38503htm.

Rikosseuraamuslaitos Strategia 2011-2020 <http://www.rikosseuraamus.fi/54002.htm>

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmaratkaisun perusteet. Jyväskylän Yliopisto. Kopijyvä Oy. Jyväskylä

Tuomi & Sarajärvi 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Livonia Print Latvia.

Valokivi, Heli 2002. Toimiva asiakkuus – kriminaalihuollon palveluohjauskokeilu naisasiakkaiden kertomana. Teoksessa Juhila, Kirsi, Forsberg, Hannele & Roivainen, Tampereen yliopisto.

Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006. Rikosseuraamusalan käsikirjoja 1/2006. Kriminaalihuoltolaitos. Helsinki.

Yhdyskuntapalvelu <http://www.porttivapauten.fi/tietoa/tietopankki/2491/>
<http://www.rikosseuraamus.fi/15111.htm>.

Yhdyskuntapalvelulaki (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961055#>, viitattu 11.2.2013).

LIITTEET

SAATEKIRJELMÄ

LIITE 1

Arvoisa vastaanottaja

Oulu 4.1.2013

Tavoitteenamme on kehittää yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyötä. Kehittämistyötämme varten haluamme selvittää oheisella kyselylomakkeella Teidän kokemuksia yhdyskuntapalveluun liittyvien käytäntöjen toimivuudesta / toimimattomuudesta sekä näkemyksiänne toiminnan kehittämistarpeista.

Pyydämme Teitä ystävällisesti täyttämään oheisen kyselylomakkeen ja palauttamaan se sähköpostitse 20.1.2013 mennessä osoitteeseen: eeva.tumelius@om.fi. Mikäli teillä on jotain kysyttävää, niin vastaamme mielellämme.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä teidän tai toimipisteenne tiedot tule kenenkään kolmannen osapuolen tietoon. Vastaamalla autat kehittämään yhdyskuntapalvelun palvelupaikkatyötä. Tutkimusjoukko, johon Sinäkin kuulut, muodostuu Oulun ja Kokkolan yhdyskuntaseuraamustoimiston alueen palvelupaikoista, jotka toimivat palvelupaikkana. Kehittämistyö toteutetaan opinnäytetyönä, jonka tekijänä on Eeva Tumelius.

Maarit Rahikkala

Eeva Tumelius

Johtaja

Rikosseuraamustyöntekijä

Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto

Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto

KYSELYLOMAKE YHDYSHENKILÖILLE:

Mitä sektoria toimipaikkanne edustaa:

Valtiota

Kuntaa

Seurakuntaa

Yhdistystä tai säätiötä

Yksityistä palveluntarjoajaa

1. Kauanko olette olleet mukana palvelupaikkatoiminnassa?

alle vuoden

1-2 vuotta

3-5 vuotta

yli viisi vuotta

2. Milloin viimeksi työyhteisöönne on ollut sijoitettuna yhdyskuntapalvelun suorittaja?

Tällä hetkellä

Viimeisen vuoden aikana

1-3 vuoden sisällä

yli 3 vuotta sitten

ei koskaan

-----

4. Mitkä tekijät motivoivat teitä olemaan mukana palvelupaikkatoiminnassa?

-----

5. Miten arvioit Rikosseuraamuslaitoksen ja Teidän yksikön välistä yhteistyötä?

a) hyvä

b) kohtalainen

c) heikko

d) muuta -----

6. Miten yhdyskuntapalvelun toimeenpanoon liittyvät käytännöt toimivat teidän mielestänne?

a) Vahvuudet?

-----

b) Heikkoudet?

-----

7. Miten arvioit työyhteisösi suhtautuvan yhdyskuntapalvelun suorittajaan?

-----

8. Miten kuvailisit yhdyskuntapalvelun merkitystä yhdyskuntapalvelua suorittavalle asiakkaalle?

-----

9 Millaisia toiveita Sinulla on käytännön ongelmien parantamiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi?

-----

10. Mitä muuta haluaisit sanoa Rikosseuraamuslaitokselle?

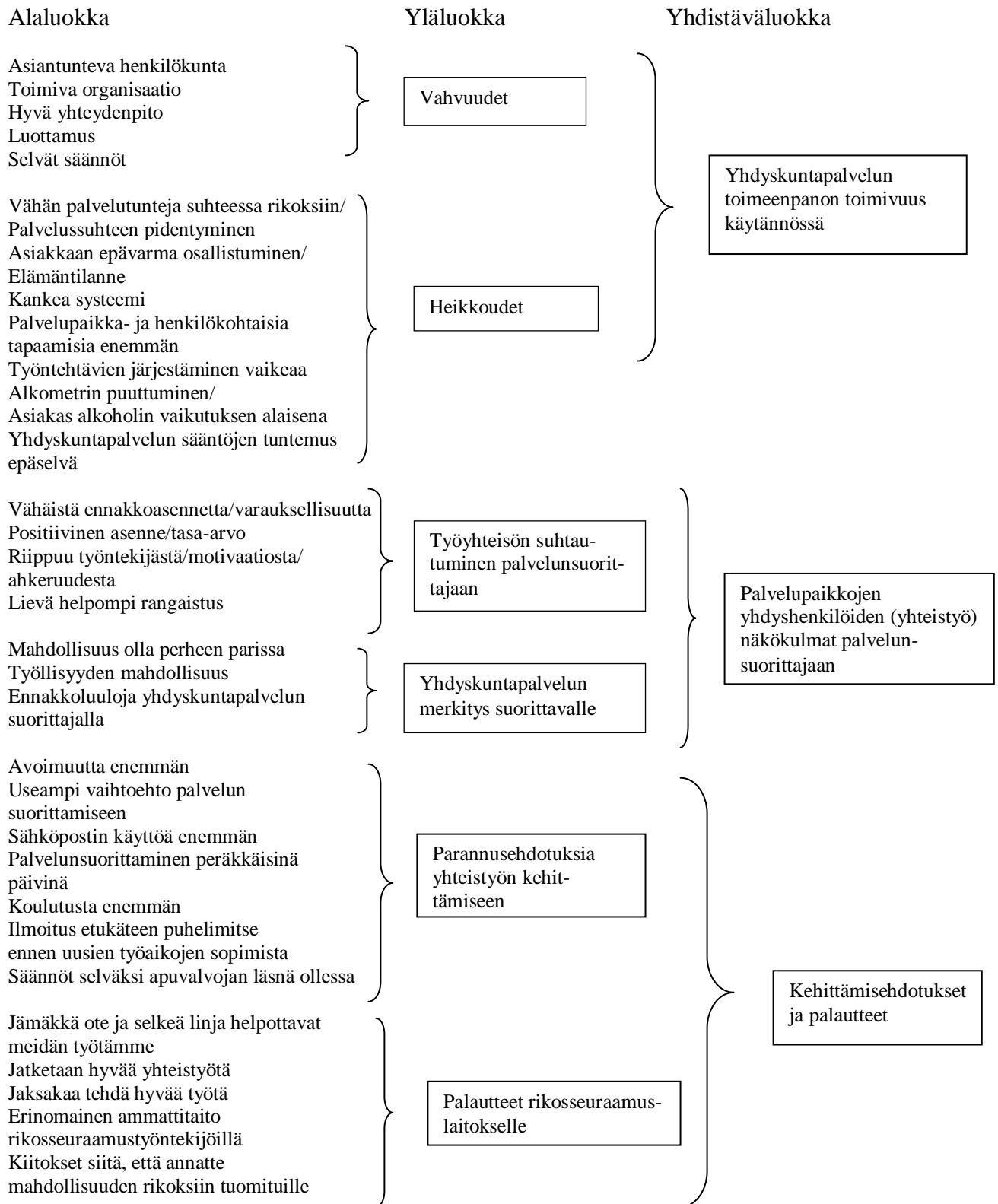

KITOS VASTAUKSESTANNE

AINEISTON KÄSITTEELLISTÄMINEN

KUVIO 2. Laadullisen aineiston käsitteellistäminen